

Zie [ns.nl/jaarverslag](https://www.ns.nl/jaarverslag) voor de online versie

NS Jaarrekening 2019

Inhoudsopgave

Jaarrekening

- 4 Geconsolideerde jaarrekening
- 83 Enkelvoudige jaarrekening

Jaarrekening

Geconsolideerde jaarrekening

Geconsolideerde winst-en-verliesrekening 2019

(in miljoenen euro's)

2019*

2018

1	Opbrengsten	6.661	5.926
2	Kosten personeel	2.305	2.166
3	Afschrijvingskosten en bijzondere waardeverminderingen	823	361
4	Verbruik grond- en hulpstoffen en voorraden	534	527
5	Geactiveerde productie eigen bedrijf	-147	-154
6	Kosten van uitbesteed werk en andere externe kosten	634	519
7	Infraheffing en concessievergoeding	1.495	1.280
8	Overige bedrijfslasten	738	1.046
	Bedrijfslasten	6.382	5.745
15	Aandeel in resultaat investeringen verwerkt volgens de equity-methode	8	14
	Resultaat uit bedrijfsactiviteiten	287	195
	Financieringsbaten	12	6
	Financieringslasten	-63	-20
27	Nettofinancieringsresultaat	-51	-14
	Resultaat voor winstbelastingen	236	181
9	Winstbelasting	-21	-65
	Resultaat over de verslagperiode	215	116
	Toe te rekenen aan:		
	De aandeelhouder van de vennootschap	208	106
	Minderheidsbelang	7	10
	Resultaat over de verslagperiode	215	116

* Vanaf 1 januari 2019 is IFRS 16 toegepast met de aangepaste retrospectieve benadering. Het cumulatieve effect van de invoering van IFRS 16 is verwerkt als een aanpassing in de openingsbalans, zonder aanpassing van vergelijkende informatie zoals opgenomen in de algemene toelichting. De toepassing van IFRS 16 heeft in 2019 geleid tot een toename van het resultaat uit bedrijfsactiviteiten van € 33 miljoen (toename afschrijvingskosten van € 422 miljoen, afname van overige bedrijfslasten van € 454), toename van aandeel in resultaat investeringen verwerkt volgens de equity-methode van € 1 miljoen en een afname van financieringsresultaat van € 37 miljoen, per saldo een effect op het resultaat voor winstbelastingen van € 4 miljoen.

Geconsolideerd overzicht van het totaalresultaat 2019

(in miljoenen euro's)

2019*

2018

Resultaat over de verslagperiode	215	116
Totaalresultaat te reclassificeren naar winst-en-verliesrekening in volgende perioden		
Valuta omrekeningsverschillen op buitenlandse activiteiten	2	-
Veranderingen in waardering tegen reële waarde verwerkt via totaalresultaat	7	-
Effectief deel van veranderingen in de reële waarde van kasstroomafdekkingen	2	-3
Belastingen	-	-
	11	-3
Totaalresultaat niet te reclassificeren naar winst-en-verliesrekening in volgende perioden		
Actuarieel resultaat toegezegd-pensioenregelingen (zie noot 29)	-	-
Belastingen	-	-
Actuarieel resultaat toegezegd-pensioenregelingen als gevolg van herwaardering investeringen verwerkt volgens de equity-methode, na belastingen (zie noot 15)	-	-
	-	-
Totaalresultaat over de verslagperiode	226	113
Toe te rekenen aan:		
De aandeelhouder van de vennootschap	219	103
Minderheidsbelang	7	10
Totaalresultaat over de verslagperiode	226	113

* Vanaf 1 januari 2019 is IFRS 16 toegepast met de aangepaste retrospectieve benadering. Het cumulatieve effect van de invoering van IFRS 16 is verwerkt als een aanpassing in de openingsbalans, zonder aanpassing van vergelijkende informatie zoals opgenomen in de algemene toelichting.

Geconsolideerde balans per 31 december 2019

vóór resultaatbestemming

(in miljoenen euro's)		31 december 2019*	31 december 2018
Activa			
11	Materiële vaste activa	4.260	3.979
12	Vastgoedobjecten	135	151
13	Immateriële vaste activa	484	416
31	Gebuiksrechten vaste activa	2.022	-
15	Investerings verwerkt volgens de equity-methode	19	17
23	Overige financiële vaste activa, inclusief beleggingen	159	159
10	Latente belastingvorderingen	202	196
	Totaal vaste activa	7.281	4.918
16	Vorraden	184	169
17	Debiteuren en overige vorderingen	1.144	830
	Te vorderen winstbelasting	13	16
23	Overige financiële vlottende activa, inclusief beleggingen	8	-
19	Geldmiddelen en kasequivalenten	818	906
18	Activa aangehouden voor verkoop	-	191
	Totaal vlottende activa	2.167	2.112
	Totaal activa	9.448	7.030
Eigen vermogen en verplichtingen			
24	Eigen vermogen		
	Geplaast aandelenkapitaal	1.012	1.012
	Overige reserves	48	39
	Ingehouden winsten	2.495	2.459
	Onverdeeld resultaat	208	106
	Kapitaal en reserves toekomstend aan aandeelhouder	3.763	3.616
	Minderheidsbelang derden	18	11
	Eigen vermogen	3.781	3.627
28	Aan komende jaren toe te rekenen baten	240	275
25	Leningen en overige financiële verplichtingen inclusief derivaten	656	696
31	Leaseverplichtingen	1.676	44
29	Personeelsbeloningen	35	30
30	Voorzieningen	126	119
20	Overlopende posten	32	42
10	Latente belastingverplichtingen	54	48
	Totaal langlopende verplichtingen	2.819	1.254
25	Leningen en overige financiële verplichtingen inclusief derivaten	99	96
31	Leaseverplichtingen	433	2
	Verschuldigde winstbelasting	10	12
21	Crediteuren en overige schulden	1.497	1.315
22	Vooruitontvangen baten	738	694
30	Voorzieningen	71	24
18	Passiva aangehouden voor verkoop	-	6
	Totaal kortlopende verplichtingen	2.848	2.149
	Totaal verplichtingen	5.667	3.403
	Totaal eigen vermogen en verplichtingen	9.448	7.030

* Vanaf 1 januari 2019 is IFRS 16 toegepast met de aangepaste retrospectieve benadering. Het cumulatieve effect van de invoering van IFRS 16 is verwerkt als een aanpassing in de openingsbalans, zonder aanpassing van vergelijkende informatie zoals opgenomen in de algemene toelichting. De toepassing van IFRS heeft ultimo 2019 geleid tot een balansverlening van circa € 2 miljard door opname van Gebruiksrechten vaste activa en Leaseverplichtingen.

Geconsolideerd kasstroomoverzicht 2019

(in miljoenen euro's)		2019*	2018
	Resultaat over de verslagperiode	215	116
	Aanpassingen voor:		
9	Winstbelasting	21	65
15	Resultaat uit investeringen verwerkt volgens de equity-methode	-8	-14
11, 12, 13	Afschrijvingen	823	361
11, 12, 13	Bijzondere waardeverminderingen en terugneming ervan	-	-
26	Nettofinancieringsresultaat	51	14
	Mutatie voorzieningen	102	18
15,23	Mutatie financiële vaste activa (exclusief latente belastingposities)	-	-
	Mutatie langlopende verplichtingen niet resulterend in kasstromen	-41	-31
	Mutatie aan komende jaren toe te rekenen baten	-35	-39
		913	374
	Mutatie voorraden	-14	-8
	Mutatie debiteuren en overige vorderingen	-124	-142
	Mutatie kortlopende verplichtingen	225	629
	Mutaties werkkapitaal	87	479
	Betaalde financieringslasten	-60	-17
	Betaalde winstbelastingen	-9	-15
		-69	-32
	Netto kasstroom uit bedrijfsactiviteiten	1.146	937
	Ontvangen financieringsbaten	14	5
15	Dividend uit investeringen verwerkt volgens de equity-methode	10	14
	Vervreemding (verwerving) van dochterondernemingen, na aftrek van afgestoten (verworven) geldmiddelen	-	-
11,13	Verwerving van (im)materiële vaste activa	-767	-898
12	Verwerving van vastgoedobjecten	-2	-
	Ontvangsten (betalingen) overige beleggingen	-	-
	Verwerving financiële vaste activa, incl. beleggingen	-36	-33
15,23	Vervreemding financiële vaste activa, incl. beleggingen	12	30
11,12,13	Vervreemding (im)materiële vaste activa en vastgoedobjecten	19	228
	Netto kasstroom uit investeringsactiviteiten	-750	-654
	Netto kasstroom uit bedrijfs- en investeringsactiviteiten	396	283
25	Aflossing van opgenomen leningen	-454	-431
25	Aflossing van leaseverplichtingen	-420	-
25	Opname leningen	400	504
	Betaald dividend	-37	-8
	Netto kasstroom uit financieringsactiviteiten	-511	65
	Netto afname/toename geldmiddelen en kasequivalenten	-115	348
	Geldmiddelen en kasequivalenten per 1 januari	906	565
	Valutakoers- en omrekeningsverschillen op geldmiddelen	23	-3
	Geldmiddelen en kasequivalenten geassocieerd als aangehouden voor verkoop	4	-4
	Geldmiddelen en kasequivalenten per 31 december	818	906

* Vanaf 1 januari 2019 is IFRS 16 toegepast met de aangepaste retrospectieve benadering. Het cumulatieve effect van de invoering van IFRS 16 is verwerkt als een aanpassing in de openingsbalans, zonder aanpassing van vergelijkende informatie zoals opgenomen in de algemene toelichting. De toepassing van IFRS 16 heeft over 2019 geleid tot een verschuiving van netto kasstroom uit bedrijfsactiviteiten (circa + € 400 miljoen) naar netto kasstroom uit financieringsactiviteiten (circa -/€ 400 miljoen).

Geconsolideerd mutatie overzicht van het eigen vermogen

(in miljoenen euro's)	Geplaatst kapitaal	Overige reserves	Ingehouden winsten	Onverdeeld resultaat	Totaal	Minderheidsbelang	Totaal eigen vermogen
Stand per 31 december 2017	1.012	-3	2.421	46	3.476	1	3.477
Aanpassing naar aanleiding van toepassing IFRS 9		45	-		45	-	45
Herziene stand per 1 januari 2018	1.012	42	2.421	46	3.521	1	3.522
Resultaat				106	106	10	116
Niet-gerealiseerde resultaten		-3			-3	-	-3
Totaalresultaat over de verslagperiode	-	-3		106	103	10	113
Dividend aan aandeelhouders			-8		-8	-	-8
Overig		-	46	-46	-	-	-
Stand per 31 december 2018	1.012	39	2.459	106	3.616	11	3.627
Aanpassing naar aanleiding van toepassing IFRS 16		-2	-32	-	-34	-1	-35
Herziene stand per 1 januari 2019	1.012	37	2.427	106	3.582	10	3.592
Resultaat				208	208	7	215
Niet-gerealiseerde resultaten		11			11	-	11
Totaalresultaat over de verslagperiode	-	11	-	208	219	7	226
Dividend aan aandeelhouders			-37		-37	-	-37
Overig		-	105	-106	-1	1	-
Stand per 31 december 2019	1.012	48	2.495	208	3.763	18	3.781

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 2019

De toelichting is verdeeld in zes onderdelen. De toelichting bevat zowel de relevante informatie als een beschrijving van de specifieke waarderingsgrondslagen die toegepast zijn op het onderwerp van de individuele toelichting.

Sectie 1 Algemene informatie en belangrijke grondslagen voor financiële verslaggeving

Algemene informatie

NV Nederlandse Spoorwegen is gevestigd aan Laan van Puntenburg te Utrecht in Nederland (KvK nummer 30012558). De geconsolideerde jaarrekening van de vennootschap over het boekjaar 2019 omvat de vennootschap en haar dochterondernemingen (hierna te noemen Groep) en het belang van de Groep in deelnemingen en vennootschappen waarover gezamenlijk met derden zeggenschap wordt uitgeoefend. NV Nederlandse Spoorwegen is de houdstermaatschappij van NS Groep NV die op haar beurt de houdstermaatschappij is van de werkmaatschappijen die de verschillende bedrijfsactiviteiten van het concern uitvoeren. De cijfers van de geconsolideerde jaarrekening van NS Groep NV zijn gelijk aan de geconsolideerde cijfers van NV Nederlandse Spoorwegen. De werkmaatschappijen van NS Groep NV zijn opgenomen in noot 33. De activiteiten van de Groep betreffen voornamelijk vervoer van reizigers, beheer en ontwikkeling van vastgoed en exploitatie van stationslocaties.

De raad van bestuur heeft op 26 februari 2020 de jaarrekening opgemaakt. De raad van commissarissen heeft in het preadvies aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders geadviseerd de jaarrekening ongewijzigd vast te stellen. Directie en commissarissen hebben op 26 februari 2020 toestemming gegeven voor publicatie van de jaarrekening. In de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 10 maart 2020 zal de vaststelling van deze jaarrekening aan de orde zijn.

Acquisitie en verkopen van bedrijven

In 2019 heeft de volgende verkooptransactie van kapitaalbelangen plaatsgevonden.

DISA

Op 2 oktober 2018 heeft de groep het besluit genomen om de vennootschap DISA Assets Ltd (dochter van NSF5H) te vervreemden. Op dat moment zijn de activa en passiva gereclassificeerd als aangehouden voor verkoop en is gestopt met het afschrijven op de activa. Op 10 april 2019 heeft de Groep haar 100% belang in de vennootschap DISA Assets Ltd vervreemd. Bij de verwerking is met name gekeken naar de substance van de transactie (sale en leaseback) in plaats van de juridische vorm. Hierdoor wordt een groot deel van de boekwinst verantwoord over de looptijd van het leasecontract.

Het gedeelte van het verkoopresultaat (verschil tussen de verkoopopbrengst van € 17 miljoen en de nettovermogenswaarde) van deze transactie dat geen betrekking heeft op de waarde van het verkregen gebruiksrecht is als resultaat in 2019 verantwoord. Dit gedeelte betreft € 2 miljoen.

Belangrijke grondslagen voor financiële verslaggeving

Hierna volgt een uiteenzetting van de grondslagen voor consolidatie, de waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat van de Groep. Deze grondslagen zijn in overeenstemming met IFRS, voor zover aanvaard door de EU en worden consistent toegepast op alle informatie die wordt gepresenteerd. Voorts wordt, voor zover van toepassing, voldaan aan de wettelijke bepalingen betreffende de jaarrekening zoals opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW. Als waarderingsgrondslag hanteert de Groep het historische kostprijsstelsel, tenzij anders is vermeld.

De Groep heeft met ingang van 1 januari 2019 de volgende nieuwe standaarden en wijzigingen op standaarden aangehouden, met inbegrip van alle daaruit voortvloeiende wijzigingen in overige standaarden:

IFRS 16 Leases

IFRS 16 introduceert een eenduidig, 'on-balance' verslaggevingsmodel voor leasees. Voor de Groep, als lessee, resulteert dit in het activeren van het gebruiksrecht, wat het recht om onderliggende activa te gebruiken representeert en leaseverplichtingen welke de verplichting tot leasebetalingen representeert.

De Groep heeft IFRS 16 toegepast vanaf 1 januari 2019 met de aangepaste retrospectieve benadering. Het cumulatieve effect van de invoering van IFRS 16 is daarom als een aanpassing in de openingsbalans op 1 januari 2019 verwerkt, zonder aanpassing van vergelijkende informatie. De Groep heeft ervoor gekozen om geen gebruik te maken van de praktische mogelijkheid om de standaard alleen toe te passen op contracten die eerder werden geïdentificeerd als leaseovereenkomsten op de datum van eerste toepassing van IAS 17 en IFRIC 4. In plaats daarvan heeft zij een integrale nieuwe beoordeling van alle leasecontracten uitgevoerd.

De Groep heeft gekozen om gebruik te maken van de vrijstellingen voor de opname van leasecontracten die op de aanvangsdatum een leaseperiode van 12 maanden of minder hebben en geen aankoopoptie bevatten ('kortetermijn-leaseovereenkomsten') en leasecontracten waarvoor het onderliggende actief van lage waarde is.

Het effect van de toepassing van IFRS 16 per 1 januari 2019 is als volgt:

(in miljoenen euro's)	1 januari 2019
Materiële vaste activa	-31
Gebruiksrecht vaste activa	1.593
Investeringen verwerkt volgens de equity-methode	-2
Latente belastingvordering	9
Financial lease verplichting	46
Leaseverplichting	-1.650
Eigen vermogen	35
- <i>overige reserves</i>	2
- <i>ingehouden winsten</i>	32
- <i>minderheidsbelang</i>	1

Het effect op het eigen vermogen van ₣ 35 miljoen is het gevolg van opname van leasecontracten in Duitsland en het Verenigd Koninkrijk waardoor het verschil tussen het gebruiksrecht en de leaseverplichting onder aftrek van de latente belastingvordering in het eigen vermogen is verwerkt. In Nederland is de waarde van het gebruiksrecht per 1 januari 2019 gelijk gesteld aan de waarde van de leaseverplichting per 1 januari 2019.

De impact op de winst-en verliesrekening voor 2019 bedraagt:

(in miljoenen euro's)	2019
Afschrijvingen	422
Huurkosten	-454
Aandeel in resultaat investeringen verwerkt volgens de equity-methode	1
Resultaat uit bedrijfsactiviteiten	33
Rentekosten	-37
Winstbelasting	-
Resultaat over de verslagperiode	-4

Aard van het effect van de toepassing van IFRS 16

De Groep heeft leasecontracten voor materieel, onroerend goed en overige bedrijfsmiddelen. Voorafgaand aan de toepassing van IFRS 16 heeft de Groep elk van haar leaseovereenkomsten (als lessee) op de aanvangsdatum geclassificeerd als financiële lease of operationele lease. Een leaseovereenkomst werd geclassificeerd als een financiële lease indien de risico's en voordelen verbonden aan het eigendom van het geleasede actief in belangrijke mate werden overgedragen aan de Groep. Zo niet, dan werd de lease geclassificeerd als een operationele lease. Financiële leases werden bij aanvang van de leaseovereenkomst gekapitaliseerd tegen de reële waarde van het geleasede actief of, indien lager, tegen de contante waarde van de minimale leasebetalingen. Leasebetalingen werden verdeeld tussen rente (opgenomen als financieringskosten) en vermindering van de leaseverplichting. Bij een operationele lease werd het geleasede goed niet geactiveerd en werden de leasebetalingen lineair als huurlasten in de winst- en verliesrekening opgenomen over de leaseperiode. Eventuele vooruitbetaalde huur en overlopende huur werden respectievelijk opgenomen onder Vooruitbetalingen en Handels- en overige schulden.

Bij de toepassing van IFRS 16 heeft de Groep één enkele opname- en waarderingsmethode toegepast voor alle leaseovereenkomsten, met uitzondering van kortetermijn- en leaseovereenkomsten voor activa met een lage waarde. De standaard voorziet in specifieke overgangvereisten en praktische voordelen, die door de Groep zijn toegepast. Het kasstroomoverzicht is aangepast voor IFRS 16 door de opname van een regel "aflossing van leaseverplichting" onder de netto kasstroom uit financieringsactiviteiten.

Leaseovereenkomsten die voorheen werden geclassificeerd als financiële leases

De Groep heeft de initiële boekwaarde van de opgenomen activa en verplichtingen op de datum van de eerste toepassing niet gewijzigd voor leaseovereenkomsten die voorheen als financiële lease werden geclassificeerd (d.w.z. de activa en verplichtingen met een gebruiksrecht zijn gelijk aan de activa en verplichtingen die onder IAS 17 werden opgenomen). De vereisten van IFRS 16 werden vanaf 1 januari 2019 op deze leaseovereenkomsten toegepast.

Leaseovereenkomsten die voorheen als operationele leases werden verwerkt

De Groep heeft activa met een gebruiksrecht en leaseverplichtingen opgenomen voor die leaseovereenkomsten die voorheen als operationele leases werden geclassificeerd. Hierbij zijn kortetermijn-leaseovereenkomsten; leaseovereenkomsten voor activa met een lage waarde en overeenkomsten die uit de integrale beoordeling niet onder de definitie van een lease vallen onder IFRS 16 uitgezonderd.

Voor de leasecontracten in Duitsland en het Verenigd Koninkrijk zijn de gebruiksrechten van activa opgenomen op basis van de boekwaarde alsof de standaard altijd was toegepast, los van het gebruik van de marginale rentevoet op de datum van de eerste toepassing. Voor de leases in Nederland zijn de gebruiksrechten van activa opgenomen op basis van het bedrag dat gelijk is aan de leaseverplichtingen, aangepast voor eventuele eerder opgenomen vooruitbetaalde en lopende leasebetalingen. Leaseverplichtingen zijn opgenomen op basis van de contante waarde van de resterende leasebetalingen, verdisconteerd aan de hand van de marginale rentevoet op de datum van eerste toepassing.

De leaseverplichtingen per 1 januari 2019 kunnen als volgt worden aangesloten op de operationele leaseverplichtingen 31 december 2018:

(in miljoenen euro's)

Operationele leaseverplichtingen per 31 december 2018	4.811
Gewogen gemiddelde marginale rentevoet per 1 januari 2019	-217
Verdisconteerde operationele leaseverplichtingen per 1 januari 2019	4.594
Af:	
Verplichtingen uit hoofde van kortetermijn-leaseovereenkomsten	-7
Effect van leaseovereenkomsten van na 1 januari 2019 te leveren activa die zijn opgenomen in de toelichting op de operationele leaseverplichting per 31 december 2018 en niet in de leaseverplichtingen per 1/1/2019	-1.736
Niet-leasecomponenten opgenomen in de toelichting op de operationele leaseverplichtingen per 31 december 2018 en niet in de leaseverplichtingen per 1 januari 2019	-1.195
Leasebetalingen met betrekking tot verlengingsperioden opgenomen in de operationele leaseverplichtingen per 31 december 2018, maar die niet 'reasonable certain' zijn	-35
Verplichtingen uit hoofde van leasing van laagwaardige activa	-14
Overig	-12
Bij:	
Verplichtingen uit hoofde van leaseovereenkomsten die voorheen als financiële lease werden geclassificeerd	46
Leasebetalingen met betrekking tot verlengingsperioden niet opgenomen in de operationele leaseverplichtingen per 31 december 2018	9
Leaseverplichtingen per 1 januari 2019	1.650

Marginale rentevoet

Bij de berekening van de contante waarde van de leasebetalingen gebruikt de Groep de marginale leenrentevoet op de aanvangsdatum van de leaseovereenkomst. Na de aanvangsdatum wordt het bedrag van de leaseverplichtingen verhoogd om de toename van de rente te weerspiegelen en verlaagd voor de betaalde leasebetalingen. Daarnaast wordt de boekwaarde van de leaseverplichtingen gehervuurd indien sprake is van een wijziging in de leaseperiode; in de inhoudelijke vaste leasebetalingen of in de beoordeling van de aankoop van het onderliggende actief.

De rentevoet is vastgesteld op basis van de marginale rentevoet die is afgeleid van het interne ratingmodel per land met een afslag voor activa specifieke elementen. De gebruikte rentevoet is afhankelijk van de looptijd van het contract en varieert als volgt:

Marginale rentevoet (in procenten)	bereik	gehanteerd
Nederland	-0,3% - 2,0%	0,5%
Verenigd Koninkrijk	1,2% - 6,4%	2,5%
Duitsland	-0,2% - 2,7%	1,5%

Overig

De volgende nieuwe of aangepaste standaarden hebben geen significante impact op de geconsolideerde jaarrekening van de Groep gehad:

- Onzekere belastingposities (IFRIC-interpretatie 23)
- Wijzigingen in IFRS 9: Vooruitbetalingselementen met negatieve compensatie
- Plan aanpassingen, inperkingen en regelingen (Wijzigingen in IAS 19)
- Lange termijn belangen in deelnemingen en joint ventures (Wijzigingen in IAS 28)
- Jaarlijkse IFRS verbeteringen cyclus 2015-2017

Nieuwe standaarden en wijzigingen in standaarden die verplicht zijn met ingang van 2020 of later

De Groep heeft geen nieuwe standaarden; wijzigingen van bestaande standaarden of interpretaties vervroegd vrijwillig toegepast die pas met ingang van de jaarrekening over 2020 of later verplicht zijn.

De volgende nieuwe of aangepaste standaarden hebben geen significante impact op de geconsolideerde jaarrekening van de Groep:

- Aanpassingen van de verwijzingen naar het conceptueel kader in de IFRS-standaarden (per 1 januari 2020)
- Aanpassing van IFRS 3 Bedrijfscombinaties (per 1 januari 2020)
- Aanpassing van IAS 1 en IAS 8: Definitie van materialiteit (per 1 januari 2020)
- Hervorming van de rentevoetbenchmark (wijzigingen in IFRS 9, IAS 39 en IFRS 7, (per 1 januari 2020)

Schattingen en beoordelingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat de raad van bestuur oordelen vormt en schattingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die, gegeven de omstandigheden, als redelijk worden beschouwd. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden periodiek beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden verwerkt in de periode waarin de schatting wordt herzien, of in toekomstige perioden indien de herziening daar betrekking op heeft.

De belangrijkste schattingen en beoordelingen betreffen voornamelijk inschattingen infraheffing en concessievergoedingen (noot 7) en daarnaast leases (noot 31), vorderingen (noot 17), voorzieningen/niet in de balans opgenomen regelingen (noot 30 en noot 32) en waardering van latente belastingvorderingen (noot 10). De schattingen met betrekking tot leases hebben met name betrekking op redelijke mate van zekerheid van eventuele verlengings- en beëindigingsopties.

De hierna uiteengezette grondslagen voor financiële verslaggeving zijn consistent toegepast voor de gepresenteerde perioden in deze geconsolideerde jaarrekening met uitzondering van de toepassing van IFRS 16 die alleen over 2019 is toegepast.

Grondslagen voor consolidatie

Dochterondernemingen

De Groep heeft zeggenschap over een entiteit indien zij op basis van haar betrokkenheid bij de entiteit is blootgesteld aan dan wel recht heeft op variabele rendementen en het vermogen heeft die rendementen te beïnvloeden aan de hand van haar zeggenschap over de entiteit. De jaarrekeningen van dochterondernemingen zijn in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen vanaf de datum waarop voor het eerst sprake is van zeggenschap tot aan het moment waarop deze eindigt.

Bij verlies van zeggenschap over de dochteronderneming worden de activa en verplichtingen van die dochteronderneming, eventuele minderheidsbelangen en overige met de dochteronderneming samenhangende vermogenscomponenten niet langer in de balans verantwoord. Het eventuele overschot of tekort wordt opgenomen in de winst-en-verliesrekening. Indien de Groep een belang behoudt in de voormalige dochteronderneming, wordt dat belang tegen de reële waarde verantwoord per de datum dat niet langer sprake was van zeggenschap.

Verwerving van dochterondernemingen

Bedrijfscombinaties worden verwerkt op basis van de overnamemethode per de datum waarop de zeggenschap overgaat naar de Groep. De voor de overname overgedragen vergoeding wordt gewaardeerd tegen reële waarde, evenals de netto identificeerbare verworven activa. Eventuele goodwill die hieruit voortvloeit, wordt jaarlijks getoetst op bijzondere waardeverminderingen. Eventuele boekwinst uit een voordelige koop wordt direct in de winst-en-verliesrekening opgenomen. Transactiekosten worden opgenomen wanneer zij worden gemaakt.

Eliminatie van transacties bij consolidatie

Intragroepssaldi en -transacties, alsmede eventuele niet-gerealiseerde winsten en verliezen op transacties binnen de Groep of baten en lasten uit dergelijke transacties worden geëlimineerd. Niet-gerealiseerde winsten uit hoofde van transacties met investeringen verwerkt volgens de equity-methode worden geëlimineerd naar rato van het belang dat de Groep in de investering heeft. Niet-gerealiseerde verliezen worden op dezelfde wijze geëlimineerd als niet-gerealiseerde winsten, maar alleen voor zover er geen aanwijzing is voor een bijzondere waardevermindering.

Vreemde valuta

Transacties in vreemde valuta

Transacties luidend in vreemde valuta worden in de betreffende functionele valuta van de groepsentiteiten omgerekend tegen de geldende wisselkoers per transactiedatum. In vreemde valuta luidende monetaire activa en verplichtingen worden per balansdatum in de functionele valuta omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoers. In vreemde valuta luidende niet-monetaire activa en verplichtingen die tegen reële waarde worden gewaardeerd, worden naar de functionele valuta omgerekend tegen de wisselkoersen die golden op de data waarop de reële waarden werden bepaald. In vreemde valuta luidende niet-monetaire activa en verplichtingen die op basis van historische kosten worden gewaardeerd, worden niet opnieuw omgerekend.

De bij omrekening optredende valutakoersverschillen van de volgende posten worden verwerkt in niet-gerealiseerde resultaten:

- financiële verplichtingen die worden aangemerkt als afdekking van de netto-investering in een buitenlandse activiteit;
- in aanmerking komende kasstroomafdekkingen voor zover de afdekking effectief is.

Buitenlandse activiteiten

De activa en verplichtingen van buitenlandse activiteiten, met inbegrip van goodwill en bij consolidatie ontstane reële-waardecorrecties, worden in euro's omgerekend tegen de geldende koers per verslagdatum. De opbrengsten en kosten van buitenlandse activiteiten worden in euro's omgerekend tegen de gemiddelde wisselkoers, welke de wisselkoers op transactiedatum benadert.

Valutaomrekeningsverschillen worden opgenomen in niet gerealiseerde resultaten en verwerkt in de reserve omrekeningsverschillen. Indien de Groep bij de verkoop van een buitenlandse activiteit de zeggenschap, de invloed van betekenis of een gezamenlijke zeggenschap verliest, dan wordt het cumulatieve bedrag in de reserve omrekeningsverschillen overgeboekt naar de winst of het verlies wanneer de winst of het verlies op de verkoop wordt opgenomen. Indien de Groep slechts een deel van haar belang in een dochter verkoopt, terwijl de Groep wel de zeggenschap houdt, dan wordt het desbetreffende evenredige deel van het cumulatieve bedrag opnieuw toegerekend aan het minderheidsbelang. Indien de Groep slechts een deel van haar belang in een geassocieerde deelneming of joint venture verkoopt, terwijl de Groep wel invloed van betekenis of gezamenlijke zeggenschap houdt, dan wordt het desbetreffende evenredige deel van het cumulatieve bedrag overgeboekt naar de winst-en-verliesrekening.

Bepaling reële waarde

Een aantal grondslagen en de informatieverzorging van de Groep vereisen de bepaling van de reële waarde van zowel financiële als niet-financiële activa en verplichtingen. Voor waarderings- en informatieverzorgingsdoeleinden is de reële waarde op basis van de volgende methoden bepaald:

Vastgoedobjecten

Gezien de aard, diversiteit en locaties (stationsomgevingen) wordt de reële waarde van de vastgoedportefeuille niet periodiek bepaald, tenzij sprake is van indicaties op een bijzondere waardevermindering. Naar verwachting ligt de reële waarde hoger dan de boekwaarde van de vastgoedobjecten. Vastgoedobjecten worden gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waardeverminderingverliezen.

Beleggingen in financiële vaste activa

De reële waarde van schuldinvesteringen wordt bepaald op basis van de prijs per verslagdatum. De reële waarde aandeleninvestering (Eurofima) wordt bepaald op basis van de laatst beschikbare jaarrekening.

Derivaten

De reële waarde van derivaten wordt gevormd op basis van afgeleide marktnoteringen, waarbij rekening wordt gehouden met de actuele rente en de ingeschatte kredietwaardigheid van de tegenpartijen bij het contract.

Niet-afgeleide financiële verplichtingen

De reële waarde van niet-afgeleide financiële verplichtingen wordt bepaald ten behoeve van de informatieverzorging en berekend op basis van de contante waarde van toekomstige aflossingen en rentebetalingen, gediscoteerd tegen de marktrente per verslagdatum. Voor financiële leases wordt de marktrente bepaald aan de hand van vergelijkbare leaseovereenkomsten.

Gesegmenteerde informatie

De Groep is niet verplicht te voldoen aan de eisen van IFRS 8 vanwege het feit dat geen sprake is van een beursnotering. Om te voldoen aan de eisen van de Nederlandse wet- en regelgeving is segmentinformatie naar geografisch gebied opgenomen ten aanzien van omzet en fte's.

Grondslagen geconsolideerd kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld via de indirecte methode en is opgesteld aan de hand van de vergelijking tussen begin- en eindbalans van het betreffende boekjaar. Hierbij wordt het resultaat aangepast voor mutaties die niet hebben geleid tot ontvangsten of uitgaven gedurende het boekjaar.

Sectie 2 Resultaat over het jaar

1. Opbrengsten

In de volgende tabel worden de opbrengsten uitgesplitst naar een combinatie van vervoersoort en geografisch gebied.

(in miljoenen euro's)	2019	2018
Treingerelateerd vervoer in Nederland	2.661	2.510
Stationsontwikkeling en -exploitatie in Nederland	547	592
Treingerelateerd vervoer in het Verenigd Koninkrijk	2.696	2.248
Busgerelateerd vervoer in het Verenigd Koninkrijk	223	219
Treingerelateerd vervoer in Duitsland	534	357
Totaal opbrengsten	6.661	5.926

Onder Stationsontwikkeling en –exploitatie in Nederland is een bedrag begrepen van € 32 miljoen (2018: € 27 miljoen) met betrekking tot ontwikkelactiviteiten.

De toename van de opbrengsten van het treingerelateerd vervoer in het Verenigd Koninkrijk wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de start van de concessie in East Midlands per 18 augustus 2019.

Waarderingsgrondslag

Opbrengsten

Opbrengsten worden verantwoord op basis van de vergoeding die is vastgelegd in een contract met een klant. De Groep boekt opbrengsten wanneer deze de controle over een goed of een dienst aan een klant overdraagt. Onder de omzet worden begrepen de vervoersopbrengsten en opbrengsten van de overige bedrijfsactiviteiten onder aftrek van kortingen en omzetbelasting.

Verlening van diensten en verkoop van goederen

Opbrengsten uit verkopen van reisrechten worden verantwoord op het moment dat het reisrecht ontstaat. Opbrengsten uit hoofde van abonnementen worden verwerkt in de loop van de tijd en verdeeld over periode in de winst-en-verliesrekening over de geldigheid van de abonnementsperiode.

Opbrengsten uit de verkoop van goederen worden in de winst-en-verliesrekening verwerkt wanneer de controle over de goederen aan de koper zijn overgedragen, de inning van de verschuldigde vergoeding waarschijnlijk is, de hiermee verband houdende kosten of eventuele retouren van goederen betrouwbaar kunnen worden ingeschat. Vergoedingen van de overheid of vergelijkbare instanties voortvloeiend uit vervoersovereenkomsten of vervoersconcessies worden in de winst-en-verliesrekening verantwoord in de tijd over de periode waarop de vergoeding betrekking heeft.

Huuropbrengsten

Huuropbrengsten uit vastgoedobjecten worden verwerkt in de winst-en-verliesrekening in de loop van de tijd waarbij deze worden opgenomen op basis van de duur van de huurperiode. Kosten van toezeggingen die worden gedaan als stimulering voor het sluiten van huurovereenkomsten worden als integraal deel van de totale huuropbrengsten verwerkt en lineair verdeeld over de contractperiode.

2. Kosten personeel

(in miljoenen euro's)	2019	2018
Lonen en salarissen	1.746	1.629
Premies sociale verzekeringen	236	205
Pensioenlasten toegezegde-bijdrageregelingen	103	107
Pensioenlasten toegezegde-pensioenregelingen	40	32
Overige personeelskosten	75	82
Inhuur personeel	105	111
Totaal	2.305	2.166

De gemiddelde personeelsbezetting was als volgt:

(in fte)	2019	2018
Nederland	17.792	18.734
Verenigd Koninkrijk	15.955	12.936
Duitsland	2.365	1.657
Totaal	36.112	33.327

De personeelsbezetting ultimo boekjaar was als volgt:

(in fte)	2019	2018
Nederland	17.750	18.381
Verenigd Koninkrijk	16.247	13.162
Duitsland	2.676	2.028
Totaal	36.673	33.571

De toename van het aantal fte's in het Verenigd Koninkrijk (zowel gemiddeld als ultimo) wordt voornamelijk veroorzaakt door de start van de East Midlands concessie op 18 augustus 2019.

Beloningen van bestuurders

(in euro's)	Basissalaris	Alternatief voor aftopping pensioenopbouw	Uitbetaling leasebedrag	Vergoeding fiscale bijtelling directieauto	Div. vergoedingen	Pensioenlasten	Totaal 2018
De heer R.H.L.M. van Boxtel	460.294	42.626	-	11.093	4.368	14.677	533.058
De heer H.L.L. Groenewegen	361.014	30.713	16.920	2.738	4.368	14.677	430.430
Mevrouw M.E.F. Rintel	361.014	33.272	2.784	2.738	4.368	14.677	418.852
Mevrouw S.M. Zijderveld	361.014	30.713	16.920	2.738	4.368	14.677	430.430
De heer T.B. Smit	361.014	30.713	-	2.738	4.368	14.677	413.510
Totaal	1.904.350	168.036	36.624	22.045	21.840	73.385	2.226.280

(in euro's)	Basissalaris	Alternatief voor aftopping pensioenopbouw	Uitbetaling leasebedrag	Vergoeding fiscale bijtelling directieauto	Div. vergoedingen	Pensioenlasten	Totaal 2019
De heer R.H.L.M. van Boxtel	469.593	43.440	-	9.588	4.368	15.009	541.998
De heer H.L.L. Groenewegen	368.308	31.286	16.920	2.400	4.368	15.009	438.291
Mevrouw M.E.F. Rintel	368.308	33.893	2.784	2.400	4.368	15.009	426.762
Mevrouw S.M. Zijderveld*	122.402	10.385	5.640	800	1.456	5.003	145.686
De heer T.B. Smit	368.308	31.286	-	2.400	4.368	15.009	421.371
Mevrouw A.M.E. de Vries**	78.918	6.728	967	510	928	3.187	91.238
Totaal	1.775.837	157.018	26.311	18.098	19.856	68.228	2.065.347

* Mevrouw Zijderveld is per 1 mei 2019 afgetreden

** Mevrouw De Vries is per 15 oktober 2019 toegetreden tot de raad van bestuur

Voor een nadere toelichting op het beloningenbeleid van de raad van bestuur wordt verwezen naar hoofdstuk Beloning van de raad van bestuur in het bestuursverslag.

Beloningen aan managers op sleutelposities (exclusief raad van bestuur)

(in euro's)	Vaste en variabele beloning	Pensioenlasten	Beëindigingsvergoeding (excl. juridische kosten)	Totaal
2018	2.346.038	125.964	-	2.472.002
2019	1.946.593	115.350	-	2.061.943

Dit betreft managers met een statutaire bevoegdheid en managers met een specifieke portefeuille.

Beloning commissarissen

De ten laste van de vennootschap komende beloning van de commissarissen over 2019 bedraagt in totaal € 233.792 (2018: € 226.053). De beloning bestaat uit een vast honorarium en een vergoeding voor deelname aan één of meer commissies. De specificatie van de bedragen per commissaris is als volgt:

(in euro's)	2019	2018
G.J.A. van de Aast <i>Voorzitter RvC, lid risk- en auditcommissie en lid remuneratie- en nominatiecommissie</i>	46.545	45.624
J.J.M. Kremers <i>Voorzitter risk- en auditcommissie</i>	38.495	37.734
P. Rosenmöller <i>Voorzitter remuneratie- en nominatiecommissie, Vice voorzitter RvC (tot 1 juni 2019)</i>	19.401	44.778
N. Albayrak (vanaf 1 juni 2019) <i>Vanaf 1 juli 2019 lid risk- en auditcommissie en lid remuneratie- en nominatiecommissie</i>	20.546	-
M.E. van Lier Lels <i>Lid risk- en auditcommissie, vanaf 1 juli 2019 vice voorzitter RvC</i>	35.905	32.327
J.L. Stuijt <i>Lid risk- en auditcommissie, vanaf 1 juli 2019 voorzitter remuneratie- en nominatiecommissie</i>	38.526	34.146
W.J. van der Feltz <i>Lid risk- en auditcommissie, vanaf 1 juli 2019 lid remuneratie- en nominatiecommissie</i>	34.374	31.444
Totaal	233.792	226.053

De gemiddelde vergoedingen 2019 voor de verschillende functies (exclusief onkostenvergoeding) zijn als volgt:

(in euro's)	2019	2018
Voorzitter RvC	38.605	37.840
Vice voorzitter RvC	34.192	33.516
Lid RvC	28.678	28.110
Voorzitter risk- en auditcommissie	8.272	8.108
lid risk- en auditcommissie	2.757	2.703
Voorzitter remuneratie- en nominatiecommissie	8.272	8.108
Lid remuneratie- en nominatiecommissie	2.757	2.703

Er zijn geen leningen, voorschotten of garantstellingen ten behoeve van leden van de raad van bestuur of commissarissen verstrekt door de vennootschap.

Alle aandelen van NV Nederlandse Spoorwegen zijn in handen van de Staat der Nederlanden. Er zijn geen rechten toegekend aan leden van de raad van bestuur, commissarissen of personeelsleden om aandelen in de vennootschap te nemen of te verkrijgen.

3. Afschrijvingskosten en bijzondere waardeverminderingen

(in miljoenen euro's)	2019*	2018
Afschrijvingskosten Materiële vaste activa	322	291
Afschrijvingskosten Vastgoedobjecten	8	8
Afschrijvingskosten Immateriële vaste activa	71	62
Afschrijvingskosten Gebruiksrechten	422	-
Totaal afschrijvingskosten	823	361
Bijzondere waardeverminderingen en terugneming Materiële vaste activa	-	-
Bijzondere waardeverminderingen Vastgoedobjecten	-	-
Bijzondere waardeverminderingen Immateriële vaste activa	-	-
Bijzondere waardeverminderingen Gebruiksrechten	-	-
Totaal bijzondere waardeverminderingen	-	-
Totaal	823	361

* Vanaf 1 januari 2019 is IFRS 16 toegepast met de aangepaste retrospectieve benadering. Het cumulatieve effect van de invoering van IFRS 16 is verwerkt als een aanpassing in de openingsbalans, zonder aanpassing van vergelijkende informatie zoals opgenomen in de algemene toelichting.

Voor de toelichting op bijzondere waardeverminderingen van vaste activa wordt verwezen naar noot 14.

4. Verbruik grond- en hulpstoffen en voorraden

(in miljoenen euro's)	2019	2018
Materiaalverbruik	296	328
Energieverbruik	238	199
Totaal	534	527

5. Geactiveerde productie eigen bedrijf

De geactiveerde productie eigen bedrijf 2019 € 147 miljoen (2018: € 154 miljoen) heeft vooral betrekking op de revisie van treinen.

Waarderingsgrondslag

De activeerde productie eigen gebruik bevat de direct toerekenbare personeelskosten, kosten voor materialen en toerekenbare indirecte kosten die gebruikt zijn bij de constructie van activa voor eigen gebruik.

6. Kosten van uitbesteed werk en andere externe kosten

(in miljoenen euro's)	2019	2018
Kosten van uitbesteed werk	143	113
Schoonmaakkosten	99	100
Onderhoudswerkzaamheden	185	123
Automatiseringskosten	207	183
Totaal	634	519

De kosten van uitbesteed werk zijn kosten die betrekking hebben op de uitvoering van opdrachten aan derden die niet vallen onder de overige rubrieken binnen deze categorie.

7. Infraheffing en concessievergoeding

(in miljoenen euro's)	2019	2018
Nederlandse treinconcessies	408	394
Engelse treinconcessies	856	741
Duitse treinconcessies	231	145
Totaal	1.495	1.280

De infrastructuurheffing en de franchisevergoedingen voor de Britse spoorwegen bevatten een bedrag van € 18 miljoen (2018: € 41 miljoen) dat betrekking heeft op het mechanisme van Central London Employment (CLE), dat is opgenomen in de Greater Anglia-franchiseovereenkomst met het Department for Transport (DfT). Van de totale geregistreerde CLE-impact in 2019 heeft een bedrag van € 6 miljoen betrekking op voorgaande jaren (2018: € 19 miljoen).

Waarderingsgrondslag

Correctiemechanismes Engelse treinconcessies

In de uitvoeringsovereenkomst met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat is een aantal correctiemechanismen opgenomen ter vaststelling van de concessieprijs. De correctie die betrekking heeft op de gemiddelde rentabiliteit gedurende de concessie wordt als vordering verantwoord op het moment dat conform de berekeningssystematiek, zoals vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst, het recht ontstaat. De correctie wordt lineair verantwoord over de concessieduur. Overige (éénmalige) betalingen uit hoofde van de overeenkomst worden lineair verantwoord over de concessieduur.

Correctiemechanismes Engelse treinconcessies

In de concessieovereenkomsten, voornamelijk met ministeries van Transport (Department for Transport, Transport Schotland) en de infraabeerder Network Rail zijn een aantal correcties mechanismes opgenomen waaronder die voor 'Central London Employment (CLE)' waarmee de concessievergoeding kan worden aangepast en voor een vergoeding voor gedeelde inkomsten als gevolg van werkzaamheden aan de spoorinfrastructuur. De CLE is een index welke jaarlijks wordt aangepast, waarna de concessievergoeding in het betreffende verslagjaar hiervoor door de DfT kan worden aangepast en worden verantwoord. Het recht op vergoeding voor gedeelde inkomsten en de wijze van berekening is in het contractueel bepaald en zal worden opgenomen in het jaar waarin de derving heeft plaatsgevonden op basis van een ingeschatte berekening.

8. Overige bedrijfslasten

Tot de overige bedrijfslasten behoren onder meer verzekeringen, kosten van huisvesting en inventaris, honoraria controlerend accountant, publiciteitskosten en onderhoudskosten bedrijfsmiddelen en dotaties aan voorzieningen. De daling van de overige bedrijfslasten van € 1.046 miljoen in 2018 naar € 738 miljoen in 2019 wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de toepassing van IFRS 16 (geen leasekosten meer in 2019).

Honoraria controlerend accountant

(in miljoenen euro's)	2019	2018
Wettelijke controles	3,9	3,4
Andere assuranceopdrachten	0,5	0,3
Belastingadviesdiensten	-	-
Overige dienstverlening	-	-
Totaal	4,4	3,7

De honoraria controlerend accountant bevatten de honoraria van zowel de diensten in Nederland als die van het buitenlandse netwerk.

9. Winstbelasting

(in miljoenen euro's)	2019	2018
Opgenomen in de winst-en-verliesrekening		
Acute winstbelasting	-10	-9
Latente winstbelasting	-11	-56
Totaal winstbelasting	-21	-65

Aansluiting met het effectieve belastingtarief

Resultaat voor belasting	236	181
Belasting naar de winst volgens Nederlands belastingtarief vennootschapsbelasting (2018 en 2017: 25%)	-59	-45
Afwikkeling voorgaande jaren	-1	-
Deelnemingsvrijstelling	5	4
Effect van het belastingtarief in buitenlandse jurisdicties (ander tarief)	10	4
Correctie compensabel verlies Duitsland	-3	-
Wijziging tarief latente belastingposities	7	-22
Onbelaste baten (ontvangst Fyra, retour boete ACM)	15	-4
Bijtelling gemengde kosten, investeringsaftrek etc.	5	-2
Totaal winstbelasting	-21	-65
Winstbelasting op baten en lasten in het totaalresultaat	-	-

De vennootschapsbelasting is berekend op basis van de geldende belastingtarieven in Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Ierland en Duitsland, rekening houdend met de fiscale bepalingen die permanente verschillen geven tussen de bedrijfseconomische en de fiscale resultaatbepaling. De fiscale bepalingen omvatten onder andere de deelnemingsvrijstelling en de beperking van aftrekbare kosten.

De effectieve belastingdruk over het resultaat voor vennootschapsbelasting bedraagt 9% (2018: 36%). Deze lage effectieve belastingdruk ten opzichte van de nominale belastingdruk wordt materieel veroorzaakt door ontvangst van de ACM boete (die in 2017 niet aftrekbaar was) en onbelaste nabetaling als gevolg van de verkoop van de fyra treinen, alsmede de aftrek in verband met energie investeringen.

Over de fiscale aangiften tot en met 2015 bestaat overeenstemming met de Belastingdienst. Over 2015 is een definitieve aanslag ontvangen; over de daarop volgende jaren nog niet. In de jaarrekeningen van voorgaande jaren en van dit jaar is de belasting verantwoord op basis van de ingediende aangiften tot en met 2018 en de daarin gehanteerde uitgangspunten en eventuele correcties op voorgaande jaren.

De tarieven voor de vennootschapsbelastingen voor de komende jaren zijn verlaagd (zie noot 10). Het effect van de herrekening van de latenties heeft geleid tot een opwaardering van de latenties voor een bedrag van € 7 miljoen (2018: afwaardering van € 22 miljoen) en is verwerkt in de winst-en-verliesrekening 2019.

Waarderingsgrondslag

De belasting over de winst of het verlies over de verslagperiode omvat de over de verslagperiode verschuldigde en verrekenbare winstbelastingen en latente winstbelastingen. De winstbelasting wordt in de winst-en-verliesrekening opgenomen, behoudens voor zover deze betrekking heeft op posten die rechtstreeks in het eigen vermogen via het totaalresultaat worden opgenomen, in welk geval de belasting in het eigen vermogen via het totaalresultaat wordt verwerkt. Alle belastingposten worden opgenomen tegen de nominale waarde.

De over het boekjaar verschuldigde en verrekenbare belasting is de naar verwachting te betalen belasting over de belastbare winst over de verslagperiode, berekend aan de hand van belastingtarieven die gelden op balansdatum en correcties op de over voorgaande jaren verschuldigde belasting.

Nagenoeg alle tot de Groep behorende dochterondernemingen zijn voor de vennootschapsbelasting gevoegd in de fiscale eenheid NS, met uitzondering van buitenlandse concernonderdelen.

10. Latente winstbelasting

Het verloop van de latente belastingvorderingen en -verplichtingen is als volgt:

(in miljoenen euro's)	Netto balans per 1 januari 2018	verwerkt in winst-en-verliesrekening	verwerkt in overig totaalresultaat	overige mutaties	Netto posities per 31 december 2018	Latente belasting vordering	Latente belasting verplichtingen
Materiële vaste activa	83	-12	-	-	71	93	22
Immateriële vaste activa	-18	-	-	-	-18	-	18
Financiële vaste activa	-8	2	-	3	-3	4	7
Vorderingen	2	-2	-	-	-	-	-
Voorzieningen	-1	3	-	-	2	2	-
Aan komende jaren toe te rekenen baten	58	-15	-	-	43	43	-
Leningen en overige financiële verplichtingen	2	-2	-	-	-	-	-
Overige posten	-1	4	-	-	3	4	1
Verliescompensatie	84	-34	-	-	50	50	-
Latente belastingvorderingen (schulden)	201	-56	-	3	148	196	48

(in miljoenen euro's)	Netto balans per 1 januari 2019	Aanpassingen als gevolg van IFRS 16	verwerkt in winst-en-verliesrekening	verwerkt in overig totaalresultaat	overige mutaties	Netto posities per 31 december 2019	Latente belasting vordering	Latente belasting verplichtingen
Materiële vaste activa	71		11	-	2	84	107	23
Immateriële vaste activa	-18		-1	-	-	-19	-	19
Gebruiksrecht vaste activa		-436	-8	0	0	-444	-444	-
Financiële vaste activa	-3		-	-	-	-3	4	7
Vorderingen	-		-	-	-	-	-	-
Voorzieningen	2		1	-	-	3	3	-
Aan komende jaren toe te rekenen baten	43		-5	-	-	38	43	5
Leningen en overige financiële verplichtingen	-		-	-	-	-	-	-
Leaseverplichtingen		445	5	-	0	450	450	-
Overige posten	3		-	-	-	3	3	-
Verliescompensatie	50		-14	-	0	36	36	-
Latente belastingvorderingen (schulden)	148	9	-11	-	2	148	202	54

Netto operationele verliezen die aangemerkt worden als fiscale verliezen volgens Nederlandse belastingwetten die door Nederlandse dochterondernemingen ontstaan, kunnen in het algemeen worden verrekend met toekomstige winsten gerealiseerd in de zes jaar na het jaar waarin het verlies is geleden, en met de winst van het jaar voorafgaand aan het verliesjaar. Voor de posities in buitenlandse ondernemingen gelden vergelijkbare regels.

Op 31 december 2019 heeft de Groep latente belastingvorderingen ten bedrage van € 144 miljoen voor de fiscale eenheid in Nederland (31 december 2018: € 156 miljoen). Deze latente belastingvorderingen worden deels gedekt door latente belastingverplichtingen die in de referentieperiode tot en met 2026 tot belastbare winst leiden en door geprognosticeerde winsten tot en met 2026 welke hoofdzakelijk gebaseerd zijn op het Concernplan 2020 - 2024. Bij de prognoses is uitgegaan van de huidige samenstelling van de activiteiten van de Groep en met inachtneming van de HRN concessie die per 1 januari 2015 is ingegaan. De latente belastingvordering verliescompensatie in Nederland is eind 2019 volledig gerealiseerd.

De beoordeling van de latente belastingvordering verliescompensatie in Duitsland van bruto € 39 miljoen heeft ertoe geleid dat deze voor een bedrag van € 3 miljoen is afgewaardeerd tot € 36 miljoen.

Voor de berekening van de latente belastingpositie van de Nederlandse entiteiten is uitgegaan van het geldende tarief van 25% voor 2019, 25% voor 2020 en 21,7% voor de jaren erna. Voor de berekening van de latente belastingpositie van de entiteiten in respectievelijk Verenigd Koninkrijk en Duitsland is uitgegaan van het geldende tarief van 17% respectievelijk 32% voor 2019 en van de jaren erna.

Waarderingsgrondslag

De latente belastingvorderingen en -verplichtingen worden gevormd voor tijdelijke verschillen tussen de boekwaarde van activa en verplichtingen in de financiële verslaggeving en de fiscale boekwaarde van die posten. De berekening hiervan is gebaseerd op de belastingtarieven die naar verwachting van toepassing zullen zijn bij terugname van de tijdelijke verschillen op basis van de belastingtarieven die per verslagdatum zijn vastgesteld of materieel zijn vastgesteld.

Latente belastingvorderingen, met inbegrip van die voortvloeiend uit voorwaartse verliescompensatie, worden gewaardeerd indien het waarschijnlijk is dat voldoende fiscale winst beschikbaar zal zijn waarmee verliezen kunnen worden gecompenseerd en verrekening mogelijkheden kunnen worden benut.

Saldering van latente belastingvorderingen en latente belastingsschulden vindt uitsluitend plaats indien sprake is van een formeel recht tot saldering en de onderneming het voornemen heeft tot gelijktijdige verrekening van latente belastingposities. Latente belastingposities worden opgenomen tegen de nominale waarde.

Sectie 3 Vaste activa en investeringen

11. Materiële vaste activa

(in miljoenen euro's)	Terreinen	Bedrijfsgebouwen	Overige vaste installaties	Rollend materieel	Onderdelen	Apparatuur en bedrijfsmaterieel	Werken en materieel in constructie	Totaal
Samenstelling 1 januari 2018								
Aanschaffingsprijs	156	780	153	6.315	97	603	780	8.884
Gecumuleerde afschrijvingen en waardeverminderingen	32	331	116	4.071	68	421	-	5.039
Boekwaarde per 1 januari 2018	124	449	37	2.244	29	182	780	3.845
Mutaties in 2018								
Investeringen							792	792
Activeringen	1	65	17	510	1	71	-665	-
Bedrijfsovername	-	-	-	-	-	-	-	-
Afschrijvingen	-3	-26	-8	-220	-3	-31	-	-291
Koersverschillen	-	-	-	-	-	-1	-	-1
Desinvesteringen	-4	-	-	-187	-	-3	-	-194
Bijzondere waardeverminderingen	-	-	-	-	-	-	-	-
Terugneming bijzondere waardeverminderingen	-	-	-	-	-	-	-	-
Overige mutaties	1	-	-	-175	1	-	1	-172
Totaal mutaties boekjaar	-5	39	9	-72	-1	36	128	134
Samenstelling 31 december 2018								
Aanschaffingsprijs	154	839	167	6.394	69	642	908	9.173
Gecumuleerde afschrijvingen en waardeverminderingen	35	351	121	4.222	41	424	-	5.194
Boekwaarde per 31 december 2018	119	488	46	2.172	28	218	908	3.979
Aanpassing naar aanleiding van toepassing IFRS 16	-31							-31
Boekwaarde per 1 januari 2019	88	488	46	2.172	28	218	908	3.948
Mutaties in 2019								
Investeringen							635	635
Activeringen	13	20	36	406	2	122	-599	-
Bedrijfsovername	-	-	-	-	-	-	-	-
Afschrijvingen	-3	-29	-9	-240	-3	-38	-	-322
Koersverschillen	-	1	-	-	-	7	-	8
Desinvesteringen	-3	-1	-	-1	-	-10	-	-15
Bijzondere waardeverminderingen	-	-	-	-	-	-	-	-
Terugneming bijzondere waardeverminderingen	-	-	-	-	-	-	-	-
Overige mutaties	-	13	-	-	-1	-11	5	6
Totaal mutaties boekjaar	7	4	27	165	-2	70	41	312
Samenstelling 31 december 2019								
Aanschaffingsprijs	131	880	180	6.777	58	558	949	9.533
Gecumuleerde afschrijvingen en waardeverminderingen	36	388	107	4.440	32	270	-	5.273
Boekwaarde per 31 december 2019	95	492	73	2.337	26	288	949	4.260

In 2018 is materieel met een boekwaarde van € 185 miljoen verkocht aan een derde partij en dit materieel wordt vanaf dat moment geleased (Traxxen). Het resultaat van deze transactie is niet materieel.

In 2018 is onder de overige mutaties de overheveling van materiële vaste activa naar de categorie aangehouden voor verkoop opgenomen voor een bedrag van € 174 miljoen (zie noot 18; verkoop Disa).

Waarderingsgrondslag

Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waardevermindingsverliezen. De kostprijs van zelfvervaardigde activa omvat materiaalkosten, directe arbeidskosten, een redelijk deel van de indirecte productiekosten en geactiveerde financieringskosten. Voor zover relevant worden de geschatte kosten van de ontmantelings- en verwijderingskosten van het actief en de herstelkosten van de locatie waar de activa zich bevinden aan de kostprijs toegevoegd.

Computersoftware die integraal onderdeel vormt van de computerapparatuur wordt geactiveerd als onderdeel van de betreffende apparatuur. Enkel activa waarvan het economisch eigendom bij de Groep berust, worden op de balans opgenomen.

Winsten en verliezen op de verkoop van een materieel vast actief worden vastgesteld aan de hand van een vergelijking van de verkoopopbrengsten met de boekwaarde van de materiële vaste activa en worden netto verantwoord onder de opbrengsten in de winst-en-verliesrekening.

Componenten

Indien materiële vaste activa bestaan uit onderdelen met een ongelijke gebruiksduur, worden deze componenten als afzonderlijke posten gespecificeerd onder de materiële vaste activa.

In de boekwaarde van een materieel vast actief wordt de kostprijs opgenomen van de vernieuwing (van een deel) van dat actief wanneer die uitgaven worden gedaan en indien het waarschijnlijk is dat de vernieuwing leidt tot toekomstige economische voordelen. Alle andere kosten voor de instandhouding van de activa worden als last in de winst-en-verliesrekening opgenomen wanneer zij worden gemaakt.

Afschrijvingen

Afschrijvingen op materiële vaste activa geschieden lineair en onder aftrek van de restwaarde en op basis van de geschatte gebruiksduur van iedere afzonderlijk materieel vast actief. Afschrijvingen worden ten laste van de winst- en verliesrekening gebracht.

Op terreinen wordt niet afgeschreven met uitzondering van bestrating. De geschatte economische gebruiksduur luidt voor de materiële vaste activa als volgt:

Type activa	Afschrijvingstermijn
Gebouwen	gedifferentieerd naar componenten (15-100 jaar); gemiddeld 40 jaar
Overige vaste installaties	10-25 jaar
Treinen	20 jaar
Bussen	6-15 jaar
Apparatuur en bedrijfsmaterieel	3-10 jaar

De aangegeven gebruiksduur is een gemiddelde van de daaronder begrepen activa en van de eventuele componenten waaruit de activa bestaan. De afschrijvingsmethode, de resterende gebruiksperiode en de restwaarde worden jaarlijks beoordeeld.

Indien een materieel vast actief door wijziging van het gebruik bestemd wordt als vastgoedobject of indien een vastgoedobject bestemd wordt voor eigen gebruik, vindt overboeking plaats naar vastgoedobjecten respectievelijk materiële vaste activa. Omdat de waardering van beide categorieën vaste activa gelijk is, geschiedt de overboeking tegen de boekwaarde.

12. Vastgoedobjecten

(in miljoenen euro's)

Totaal vastgoed

Samenstelling 1 januari 2018

Aanschaffingsprijs	304
Gecumuleerde afschrijvingen en waardeverminderingen	-134
Boekwaarde per 1 januari 2018	170

Mutaties in 2018

Investerings	-
Afschrijvingen	-8
Desinvesteringen	-8
Bijzondere waardeverminderingen	-
Terugneming bijzondere waardeverminderingen	-
Overige mutaties	-3
Totaal mutaties boekjaar	-19

Samenstelling 31 december 2018

Aanschaffingsprijs	282
Gecumuleerde afschrijvingen en waardeverminderingen	-131
Boekwaarde per 31 december 2018	151

Mutaties in 2019

Investerings	2
Afschrijvingen	-8
Desinvesteringen	-3
Bijzondere waardeverminderingen	-
Terugneming bijzondere waardeverminderingen	-
Overige mutaties	-7
Totaal mutaties boekjaar	-16

Samenstelling 31 december 2019

Aanschaffingsprijs	263
Gecumuleerde afschrijvingen en waardeverminderingen	-128
Boekwaarde per 31 december 2019	135

Gezien de aard, diversiteit en locaties (stationsomgevingen) wordt de reële waarde van de vastgoedportefeuille niet periodiek bepaald, tenzij sprake is van een bijzondere waardevermindering. Naar verwachting ligt de reële waarde hoger dan de boekwaarde van de vastgoedobjecten.

De vastgoedobjecten bestaan naast bedrijfspanden ook uit andere vastgoedobjecten die aan derden zijn verhuurd of als strategisch vastgoed worden aangehouden. Daarnaast heeft de Groep ook vastgoed dat voor eigen gebruik is en is opgenomen onder materiële vaste activa. De huurovereenkomsten bevatten doorgaans een periode van enkele jaren waarin opzegging niet mogelijk is. Daarna wordt met de lessee over verlenging onderhandeld. De totale contractuele huursom tot einde van de huurcontracten bedraagt ultimo 2019 circa € 280 miljoen (2018: € 208 miljoen). Er worden geen voorwaardelijke huurbedragen in rekening gebracht.

De directe verhuuropbrengsten bedragen € 35 miljoen (2018: € 30 miljoen). De directe verhuurkosten betreffen onderhoudskosten, onroerendzaaklasten en directe beheerkosten voor in totaal € 7 miljoen (2018: € 7 miljoen).

Waarderingsgrondslag

Vastgoedobjecten omvatten vastgoed dat wordt aangehouden om huuropbrengsten of een waardestijging, of beide te realiseren. Vastgoedobjecten worden gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waardeverminderingverliezen. De kostprijs van zelfvervaardigde activa omvat materiaalkosten, directe arbeidskosten, een redelijk deel van de indirecte productiekosten en financieringskosten. Voor zover relevant worden de geschatte kosten van de ontmantelings- en verwijderingskosten van het actief en de herstelkosten van de locatie waar de activa zich bevinden aan de kostprijs toegevoegd.

Voor vastgoedobjecten gelden de volgende grondslagen:

Componenten

Indien vastgoedobjecten bestaan uit onderdelen met een ongelijke gebruiksduur, worden deze componenten als afzonderlijke posten gespecificeerd onder de vastgoedobjecten.

In de boekwaarde van een vastgoedobject wordt de kostprijs opgenomen van de vernieuwing (van een deel) van dat actief wanneer die uitgaven worden gedaan en indien het waarschijnlijk is dat de vernieuwing leidt tot toekomstige economische voordelen. Alle andere kosten voor de instandhouding van de activa worden als last in de winst-en-verliesrekening opgenomen wanneer zij worden gemaakt.

Afschrijvingen

Afschrijvingen op vastgoedobjecten geschieden lineair en onder aftrek van de restwaarde en op basis van de geschatte gebruiksduur van iedere afzonderlijk materieel vast actief. Afschrijvingen worden ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht.

De geschatte economische gebruiksduur luidt voor de vastgoedobjecten als volgt:

Type activa	Afschrijvingstermijn
Fundering en onderbouw	100 jaar
Skelet en kern	50 jaar
Gevels en buitenwanden	33 jaar
Dakbedekking	15 jaar
Binnenafwerking	15 jaar
Technische installaties	15 jaar

De aangegeven gebruiksduur is een gemiddelde van de daaronder begrepen activa en van de eventuele componenten waaruit de activa bestaan. De afschrijvingsmethode, de resterende gebruiksperiode en de restwaarde worden jaarlijks beoordeeld.

13. Immateriële vaste activa

(in miljoenen euro's)

	Goodwill	Software	Totaal
Samenstelling 1 januari 2018			
Aanschaffingsprijs	38	604	642
Gecumuleerde afschrijvingen en waardeverminderingen	-	285	285
Boekwaarde per 1 januari 2018	38	319	357
Mutaties in 2018			
Investerings	-	117	117
Bedrijfsovername	-	-	-
Afschrijvingen	-	-62	-62
Desinvesteringen	-	-	-
Bijzondere waardeverminderingen	-	-	-
Terugneming bijzondere waardeverminderingen	-	-	-
Overige mutaties	-	4	4
Totaal mutaties boekjaar	-	59	59
Samenstelling 31 december 2018			
Aanschaffingsprijs	38	725	763
Gecumuleerde afschrijvingen en waardeverminderingen	-	347	347
Boekwaarde per 31 december 2018	38	378	416
Mutaties in 2019			
Investerings	-	136	136
Bedrijfsovername	-	-	-
Afschrijvingen	-	-71	-71
Desinvesteringen	-	-	-
Bijzondere waardeverminderingen	-	-	-
Terugneming bijzondere waardeverminderingen	-	-	-
Overige mutaties	1	2	3
Totaal mutaties boekjaar	1	67	68
Samenstelling 31 december 2019			
Aanschaffingsprijs	39	840	879
Gecumuleerde afschrijvingen en waardeverminderingen	-	395	395
Boekwaarde per 31 december 2019	39	445	484

De resterende goodwill heeft betrekking op onze activiteiten in het Verenigd Koninkrijk en Duitsland.

Waarderingsgrondslag

Goodwill

Alle bedrijfscombinaties worden administratief verwerkt via toepassing van de overnamemethode. Goodwill betreft het bedrag dat voortvloeit uit de overname van dochterondernemingen, geassocieerde deelnemingen en joint ventures. Goodwill komt overeen met het verschil tussen de kostprijs van de overname en de reële waarde van de overgenomen identificeerbare activa en passiva op het moment van aankoop. Goodwill wordt gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met cumulatieve bijzondere waardeverminderingen.

Negatieve goodwill die bij een overname ontstaat, wordt direct in de winst-en-verliesrekening opgenomen.

Overige immateriële vaste activa

De overige door de Groep verworven of geproduceerde immateriële vaste activa met een eindige gebruiksduur, worden gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met cumulatieve amortisatie en cumulatieve bijzondere waardeverminderingverliezen.

Uitgaven na eerste opname voor geactiveerde immateriële vaste activa worden uitsluitend geactiveerd wanneer hierdoor de toekomstige economische voordelen toenemen die zijn besloten in het specifieke actief waarop zij betrekking hebben. Alle overige uitgaven, inclusief intern gegenereerde goodwill en handelsmerken, worden als last in de winst-en-verliesrekening opgenomen wanneer zij worden gemaakt.

De amortisatie geschiedt lineair ten laste van de winst-en-verliesrekening op basis van de geschatte gebruiksduur van de immateriële vaste activa, behoudens goodwill, vanaf de datum dat deze beschikbaar zijn voor gebruik. De geschatte gebruiksduur luidt als volgt:

- Software: 3 - 10 jaar
- Contracten: 5 - 10 jaar

14. Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa of terugneming ervan

De kasstromen die gebruikt zijn voor de vaststelling van bijzondere waardeverminderingen zijn gebaseerd op de door de desbetreffende eenheid opgestelde businessplannen voor een periode van minimaal 5 jaar. Per kasstroomgenererende eenheid is een gewogen gemiddelde disconteringsvoet vastgesteld overeenkomstig met die van vergelijkbare bedrijven. De berekeningen die leiden tot bijzondere waardeverminderingen en terugnemingen hiervan zijn gebaseerd op een gewogen gemiddelde disconteringsvoet na belastingen die ligt op 5% (2018: 5%).

Beoordeling bijzondere waardeverminderingen Abellio

Gezien het algemene economische klimaat, de uitdagingen binnen de spoorsector in zowel het Verenigd Koninkrijk als Duitsland en de achterblijvende groei van het passagiersvervoer per spoor in het Verenigd Koninkrijk heeft de Groep indicaties onderkend van mogelijke verlieslatende contracten en bijzondere waardeverminderingen van activa. Als gevolg hiervan heeft NS analyses uitgevoerd in lijn met de van toepassing zijnde regelgeving.

Op basis van deze analyses is de conclusie dat per 31 december 2019 geen sprake is van bijzondere waardeverminderingen, dan wel verlieslatende contracten. De Groep merkt hierbij op dat de onderliggende analyses aanzienlijke schattingsonzekerheden bevatten.

In de toekomst bestaat een reëel risico dat significante waardeverminderingen dan wel voorzieningen voor verlieslatende contracten verantwoord moeten worden indien de assumpties individueel of in totaal afwijken van de huidige beste inschatting.

Voor de specifieke concessiecontracten en activa zijn hieronder de belangrijkste assumpties opgenomen.

Greater Anglia

- De groeipercentages van de inkomsten uit passagiersvervoer over de resterende contractduur;
- Toekomstprognoses voor de contractuele mechanismen voor de werkgelegenheid in het centrum van Londen (CLE) en het bruto binnenlands product (BBP) en de aanvullende vergoedingen die hieruit contractueel voortvloeien;
- Het realiseren van ingezette resultaatoptimaliseringsprogramma's over de resterende contractduur, alsmede de timing hiervan;
- Het uitdienen van het concessiecontract tot het einde van de resterende looptijd (oktober 2025);
- Het resultaat van de financiële afwikkelingen van verschillende contractuele bepalingen en onderhandelingen met derden, zoals Network Rail; en
- De gehanteerde WACC.

Met betrekking tot de Brexit volgt de Groep de mogelijkheid van verstoringen van de dienstverlening, kostenstijgingen en mogelijke arbeidsbeperkingen als gevolg van een no deal met Brexit op de voet. De Groep zal samenwerken met belangrijke partners en leveranciers om de verstoring van de dienstverlening te minimaliseren.

ScotRail

- De groeipercentages van de inkomsten uit passagiersvervoer over de resterende contractduur;
- Het realiseren van ingezette resultaatoptimaliseringsprogramma's over de resterende contractduur, alsmede de timing hiervan;
- Het uitdienen van het concessiecontract tot het einde van de resterende looptijd (maart 2022); en
- Het resultaat van de financiële afwikkelingen van verschillende contractuele bepalingen en onderhandelingen met derden, zoals Network Rail Scotland; en
- De gehanteerde WACC.

Abellio Duitsland

- Het effectueren van specifieke contractuele bepalingen om te komen tot additionele compensatie vanuit de verschillende opdrachtgevers voornamelijk met betrekking tot compensatie van gestegen loonkosten en boetes door verslechterde punctualiteit waarvan de oorzaak niet bij de uitvoerder ligt;
- Het realiseren van ingezette resultaatoptimaliseringsprogramma's over de resterende contractduur, alsmede de timing hiervan;
- De succesvolle introductie van nieuwe treinen voor de Stuttgarter Netz concessie;
- Het uitdienen van de concessiecontracten tot het einde van de resterende looptijd; en
- De gehanteerde WACC.

Bij de beoordeling van de goodwill is Abellio Duitsland als één kasstroomgenerende eenheid aangemerkt. De beoordeling op mogelijke verlieslatendheid van de contracten wordt per individueel contract beoordeeld.

Waarderingsgrondslag

De boekwaarde van de vaste activa van de Groep, wordt per iedere verslagdatum opnieuw bezien om te bepalen of er aanwijzingen zijn voor bijzondere waardeverminderingen. Indien dergelijke aanwijzingen bestaan, wordt een schatting gemaakt van de realiseerbare waarde van het actief. Van goodwill en immateriële vaste activa die nog niet bruikbaar zijn, wordt op iedere verslagdatum een schatting gemaakt van de realiseerbare waarde.

Voor een actief of een kasstroomgenererende eenheid is de realiseerbare waarde gelijk aan de hoogste van de bedrijfswaarde of de reële waarde minus verkoopkosten. Bij het bepalen van de bedrijfswaarde wordt de contante waarde van de geschatte toekomstige kasstromen voor belasting berekend met behulp van een disconteringsvoet voor belasting die een afspiegeling is van zowel de actuele markttransacties van de tijdswaarde van geld als van de specifieke risico's met betrekking tot het actief. Voor de toetsing op bijzondere waardeverminderingen worden activa samengevoegd in de te onderscheiden groep activa die uit voortgaand gebruik kasstromen genereert die in grote lijnen onafhankelijk zijn van andere activa en groepen (de 'kastroomgenererende eenheid'). De in een bedrijfscombinatie verworven goodwill wordt voor de toetsing op bijzondere waardeverminderingen toegerekend aan kasstroomgenererende eenheden die naar verwachting zullen profiteren van de synergievoordelen van de combinatie.

Een bijzonder waardeverminderingverlies wordt opgenomen indien de boekwaarde van een actief of de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort, hoger is dan de geschatte realiseerbare waarde. Bijzondere waardeverminderingverliezen worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen. Bijzondere waardeverminderingverliezen opgenomen met betrekking tot kasstroomgenererende eenheden worden eerst in mindering gebracht op de boekwaarde van eventueel aan de eenheden toegerekende goodwill, en vervolgens naar rato in mindering gebracht op de boekwaarde van de overige activa van de eenheid (of groep van eenheden).

Met betrekking tot goodwill worden geen bijzondere waardeverminderingverliezen teruggenomen. Voor andere activa worden in voorgaande perioden opgenomen bijzondere waardeverminderingverliezen bij elke verslagdatum beoordeeld op indicaties dat het verlies afgenomen is of niet langer bestaat. Een bijzonder waardeverminderingverlies wordt teruggenomen als de schattingen zijn veranderd aan de hand waarvan de realiseerbare waarde was bepaald. Een bijzonder waardeverminderingverlies wordt uitsluitend teruggenomen voor zover de boekwaarde van het actief niet hoger is dan de boekwaarde, na aftrek van afschrijvingen of amortisatie, die zou zijn bepaald als geen bijzonder waardeverminderingverlies was opgenomen.

15. Investerings verwerkt volgens de equity-methode

De financiële gegevens van de investeringen verwerkt volgens de equity-methode met een boekwaarde van € 19 miljoen (2018: € 17 miljoen) zijn als volgt:

Naam entiteit (in miljoenen euro's)	Merseyrail Ltd	Overige joint ventures	Totaal joint ventures	Overige deelnemingen	Totaal
Procentueel Belang	50,00%				
2018					
Vlottende activa	50	8		17	
waarvan Geldmiddelen en kasequivalenten	38	7		7	
Vaste activa	5	-		6	
Kortlopende verplichtingen	42	4		9	
waarvan kortlopende financiële verplichtingen	-	-		-	
Langlopende verplichtingen	-	-		-	
waarvan langlopende financiële verplichtingen	-	-		-	
Netto vermogen (op basis van 100%)	13	3		12	
Boekwaarde investeringen verwerkt volgens 'equity'-methode	8	2	10	7	17
Omzet	183	7		34	
Afschrijvingskosten en bijzondere waardermineringen	2	-		3	
Resultaat uit bedrijfsactiviteiten	25	2		-	
Financieringsbaten	-	-		-	
Financieringslasten	-	-		-	
Winstbelasting	4	-		-	
Winst over de verslagperiode	20	2		-	
Totaalresultaat over de verslagperiode	20	1		1	
Aandeel in resultaat investeringen verwerkt volgens de 'equity'-methode	11	3	14	-	14
Aandeel in overige totaalresultaat	-	-	-	-	-
Aandeel in totaalresultaat investeringen verwerkt volgens de 'equity'-methode	11	3	14	-	14
Ontvangen dividend	11	3	14	-	14

Naam entiteit (In miljoenen euro's)	Merseyrail Ltd	Overige joint ventures	Totaal joint ventures	Overige deelnemingen	Totaal
Procentueel belang	50,00%				
2019					
Vlottende activa	68	7		20	
waarvan Geldmiddelen en kasequivalenten	47	7		13	
Vaste activa	28	-		5	
Kortlopende verplichtingen	58	3		9	
waarvan kortlopende financiële verplichtingen	1	-		-	
Langlopende verplichtingen	21	-		-	
waarvan langlopende financiële verplichtingen	21	-		-	
		-			
Netto vermogen (op basis van 100%)	16	3		13	
Boekwaarde investeringen verwerkt volgens 'equity'-methode	8	1	9	10	19
Omzet	204	-		34	
Afschrijvingskosten en bijzondere waarderminderingen	7	-		2	
Resultaat uit bedrijfsactiviteiten	29	-		-4	
Financieringsbaten	-	-		-	
Financieringslasten	-	-		-	
Winstbelasting	6	-		-	
Winst over de verslagperiode	23	-		-4	
Totaalresultaat over de verslagperiode	23	-		-	
Aandeel in resultaat investeringen verwerkt volgens de 'equity'-methode	12	-	12	-4	8
Aandeel in overige totaalresultaat	-	-	-	-	-
Aandeel in totaalresultaat investeringen verwerkt volgens de 'equity'-methode	12	-	12	-4	8
Ontvangen dividend	9	-	9	-	9

Belangen in joint ventures

Merseyrail Services Holding Company Ltd

De Merseyrail-concessie wordt in 50/50 joint-arrangement uitgevoerd met Serco, een beursgenoteerde Britse onderneming. NS en Serco hebben gezamenlijke zeggenschap en elk een 50% financieel belang in de holding entiteit. De concessie is ondergebracht in een zelfstandige entiteit, waarin de desbetreffende holding een 100% belang heeft. De resultaten van de holding worden 50/50 uitgekeerd aan NS en Serco.

Ten aanzien van de investeringen verwerkt volgens de equity-methode zijn er geen materiële voorwaardelijke activa en/of verplichtingen. Ten aanzien van de waardering van de belangen in joint ventures zijn er geen significante schattingen en beoordelingen.

Een volledige lijst van groepsmaatschappijen, geassocieerde deelnemingen en joint ventures in overeenstemming met de volgens de artikelen 2:379 en 2:414 BW vereiste vermeldingen is neergelegd op het kantoor van het Handelsregister te Utrecht.

Waarderingsgrondslag

De belangen van de Groep in investeringen verwerkt volgens de equity-methode bestaan uit belangen in geassocieerde deelnemingen en in joint ventures.

Geassocieerde deelnemingen zijn die entiteiten waarin de Groep invloed van betekenis heeft op het financiële en operationele beleid, maar waarover zij geen zeggenschap heeft. Een joint venture is een overeenkomst waarover de Groep gezamenlijke zeggenschap uitoefent, en waarbij de Groep eerder rechten heeft ten aanzien van de netto-activa van de overeenkomst dan rechten ten aanzien van de activa en verplichtingen ten aanzien van de schulden.

Geassocieerde deelnemingen en joint ventures waarover gezamenlijk de zeggenschap wordt uitgeoefend, worden verantwoord op basis van de equity-methode en worden bij de eerste opname gewaardeerd tegen kostprijs. In die kostprijs van de investering zijn de transactiekosten inbegrepen. Na de eerste verantwoording bevat de geconsolideerde jaarrekening het aandeel van de Groep in de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten van de investeringen verwerkt volgens de equity-methode, tot aan de datum waarop voor het laatst sprake is van invloed van betekenis.

Sectie 4 Werkkapitaal

16. Voorraden

(in miljoenen euro's)	31 december 2019	31 december 2018
Onderhoudsmaterialen	146	141
Projecten in aanbouw onverkocht	4	2
Handelsgoederen	34	26
Totaal	184	169

De voorraden onderhoudsmaterialen bestaan uit grondstoffen en materialen, ten behoeve van de productie en onderhoud van halffabricaten en eindproducten van het onderhoudsbedrijf. In 2019 bedraagt de als last opgenomen vermindering van de voorraadwaarde tot netto-opbrengstwaarde € 12 miljoen (2018: € 18 miljoen). De cumulatieve waardevermindering, na onttrekkingen, bedraagt ultimo 2019 € 98 miljoen (2018: € 104 miljoen).

Waarderingsgrondslag

De voorraden worden opgenomen tegen kostprijs of tegen netto-opbrengstwaarde indien deze lager is. De netto-opbrengstwaarde is de geschatte verkoopprijs in het kader van de normale bedrijfsvoering, verminderd met de geschatte kosten van voltooiing en de verkoopkosten.

De kostprijs van de voorraden is gebaseerd op de inkooprijzen respectievelijk kostprijzen en omvat de uitgaven gedaan bij verwerving van de voorraden en daarop betrekking hebbende inkoopkosten. De kostprijs van voorraden gereed product en onderhanden projecten omvat een redelijk deel van de indirecte kosten op basis van de normale productiecapaciteit.

17. Debiteuren en overige vorderingen

(in miljoenen euro's)	31 december 2019	31 december 2018
Vorderingen op opdrachtgevers uit onderhanden projecten	-	-
Debiteuren	445	305
Nog te factureren opbrengsten	305	268
Overige belastingen en sociale lasten	86	42
Overige vorderingen	308	215
Totaal	1.144	830

Onder de debiteuren en overige vorderingen is een bedrag opgenomen van € 3 miljoen (2018: € 8 miljoen) met betrekking tot ProRail en Rijksoverheid. De toename van de debiteuren en overige vorderingen wordt met name veroorzaakt door de start van de East Midland concessie in 2019 en toegenomen vorderingen en verrekeningen met concessieverleners van Abellio.

Abellio ScotRail heeft een vordering uitstaan op Network Rail in verband met werkzaamheden rondom het station Glasgow Queen Street in 2016, waardoor nog altijd het aantal reizigers, en daarmee de omzet, negatief wordt beïnvloed. Met Network Rail zijn besprekingen gaande over de hoogte van de vergoeding voor gedeerde inkomsten. Een deel van de vergoeding is in 2018 reeds ontvangen. Voor de resterende vergoeding heeft het management een inschatting opgenomen op basis van een berekening welke is uitgevoerd door een externe partij. Per 31 december 2019 heeft Abellio Scotrail hiervoor een vordering opgenomen, die vanwege het bovenstaande een significante schattingsonzekerheid kent.

De ouderdomsopbouw van de debiteuren op de verslagdatum was als volgt:

(in miljoenen euro's)	31 december 2019		31 december 2018	
	Bruto	Voorzien	Bruto	Voorzien
Nog niet opeisbaar	374	-	198	-
Opeisbaar 0-30 dagen	46	-	86	-
Opeisbaar 31-120 dagen	19	1	17	1
Opeisbaar 121-180 dagen	3	1	1	-
Opeisbaar 181-360 dagen	3	1	2	1
Opeisbaar meer dan een jaar	4	1	4	1
Totaal	449	4	308	3

Bijzondere waardevermindingsverliezen

Mutaties in de voorziening voor bijzondere waardeverminderingen met betrekking tot debiteuren gedurende het jaar waren als volgt:

(in miljoenen euro's)	2019	2018
Stand per 1 januari	3	4
Toevoegingen	5	4
Verbruik	-3	-3
Vrijval	-1	-2
Stand per 31 december	4	3

Waarderingsgrondslag

De debiteuren en overige vorderingen worden bij eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde plus eventuele direct toerekenbare transactiekosten. Na eerste opname worden deze gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs met behulp van de effectieve-rentemethode.

De Groep vormt een voorziening voor bijzondere waardeverminderingen ter grootte van de verwachte kredietverliezen uit hoofde van handels- en overige vorderingen. De belangrijkste onderdelen van deze voorziening zijn een specifieke verliesvoorziening voor afzonderlijke belangrijke posities en een collectieve verliesvoorziening voor groepen vergelijkbare activa in verband met verliezen die worden verwacht, maar nog niet geïdentificeerd. De collectieve verliesvoorziening wordt bepaald op basis van historische betalingsgegevens voor vergelijkbare financiële activa.

Voorzieningen met betrekking tot debiteuren worden getroffen indien sprake is van een bijzondere waardevermindering, tenzij de Groep er zeker van is dat het onmogelijk is het verschuldigde bedrag terug te krijgen. In dat laatste geval wordt het bedrag aangemerkt als oninbaar en direct afgeboekt ten laste van het betreffende financiële actief.

Onderhanden projecten in opdracht van derden worden gewaardeerd tegen kostprijs plus tot balansdatum genomen winst, verminderd met een voorziening voor voorzienbare verliezen en verminderd met gefactureerde termijnen naar rato van de voortgang van het project. De kostprijs omvat alle uitgaven die rechtstreeks verband houden met specifieke projecten en een toerekening van de gemaakte vaste en variabele indirecte kosten in verband met de contractactiviteiten op basis van de normale productiecapaciteit.

Er is sprake van een vordering indien het bedrag van de gemaakte kosten (inclusief het verantwoorde resultaat) hoger is dan het bedrag van de gefactureerde termijnen. Indien het bedrag van de gemaakte kosten (inclusief het verantwoorde resultaat) lager is dan het bedrag van de gefactureerde termijnen, is sprake van een schuld.

Van onderhanden projecten in opdracht van derden worden de contractuele opbrengsten en lasten in de winst-en-verliesrekening verwerkt naar rato van het stadium van voltooiing van het project. Het stadium van voltooiing wordt bepaald aan de hand van de kosten van de verrichte werkzaamheden in relatie tot de totaal verwachte kosten. Zodra een betrouwbare schatting kan worden gemaakt van het resultaat wordt een evenredig deel van de winst ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht. Verwachte verliezen op projecten worden onmiddellijk geheel in de winst-en-verliesrekening opgenomen.

18. Activa en passiva aangehouden voor verkoop

Op 2 oktober 2018 heeft de groep het besluit genomen om de vennootschap DISA Assets Ltd te vervreemden en is op dat moment gestopt met afschrijven op de activa in de vennootschap. De verkoop is in de loop van 2019 afgerond. De activa aangehouden voor verkoop worden gewaardeerd tegen de boekwaarde, aangezien de reële waarde, verminderd met de verkoopkosten, niet lager is dan deze boekwaarde.

De activa en passiva aangehouden voor verkoop per 31 december 2018 bestonden uit:

(in miljoenen euro's)	31 december 2018
Materiële vaste activa	174
Debiteuren en overige vorderingen	13
Geldmiddelen en kasequivalenten	4
Activa aangehouden voor verkoop	191
Voor afdekking gebruikte renteswaps	5
Crediteuren en overige schulden	1
Passiva aangehouden voor verkoop	6

19. Geldmiddelen en kasequivalenten

(in miljoenen euro's)	31 december 2019	31 december 2018
Kas- en banksaldi	818	906

De kas- en banksaldi staan met uitzondering van € 134 miljoen (31 december 2018: € 155 miljoen) ter vrije beschikking. Het bedrag niet ter vrije beschikking heeft betrekking op voortuitontvangen abonnementsgelden van de activiteiten in het Verenigd Koninkrijk. Het renterisico van de Groep en een gevoeligheidsanalyse voor financiële activa en verplichtingen staan vermeld in noot 26.

Waarderingsgrondslag

Geldmiddelen en kasequivalenten worden gewaardeerd tegen reële waarde, gewoonlijk gelijk aan de nominale waarde.

20. Overlopende posten

De overlopende posten per 31 december 2019 bedragen € 32 miljoen (31 december 2018: € 42 miljoen). Onder de overlopende posten is het langlopende deel van de verschuldigde pensioenpremie voor werknemers opgenomen voor een bedrag van € 2 miljoen (31 december 2018: € 10 miljoen) voortvloeiend uit de pensioenovereenkomst tussen Spoorwegpensioenfonds en NS zoals toegelicht in noot 29. De post wordt de komende jaren tot en met 2022 op basis van de in de NS CAO vastgelegde korting ten opzichte van de nominale premie verrekend met het personeel.

21. Crediteuren en overige schulden

(in miljoenen euro's)	31 december 2019	31 december 2018
Vooruitontvangen bedragen uit onderhanden projecten	-	-
Handelscrediteuren	414	406
Kortlopend deel van aan komende jaren toe te rekenen baten	40	40
Overige belastingen en sociale lasten	183	119
Overige schulden	400	484
Overlopende passiva	460	266
Totaal	1.497	1.315

Onder de crediteuren en overige schulden is een bedrag opgenomen van € 6 miljoen (2018: € 9 miljoen) met betrekking tot ProRail en Rijksoverheid.

Het liquiditeitsrisico van de Groep uit hoofde van handelscrediteuren en overige te betalen posten staan vermeld in noot 26. Voor een nadere toelichting op de post vooruitontvangen bedragen uit onderhanden werken wordt verwezen naar noot 17.

22. Vooruitontvangen baten

De vooruitontvangen baten van € 738 miljoen (2018: € 694 miljoen) betreffen voornamelijk vooruitontvangen gelden van OV studentenkaart in Nederland en vooruitontvangen abonnementsgelden in het Verenigd Koninkrijk en in Nederland.

Waarderingsgrondslag

Deze baten hebben betrekking op ineens ontvangen bedragen die voortvloeien uit overeenkomsten waarvan de looptijd zich uitstrekt over toekomstige jaren. De baten worden gedurende de looptijd van de overeenkomsten waarmee ze verband houden ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht. De baten worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

Sectie 5 Financiering, financieel risico management en financiële instrumenten

23. Overige financiële vaste activa, inclusief beleggingen

(in miljoenen euro's)	31 december 2019	31 december 2018	Waarderingsgrondslag
Tot de vaste activa behorende overige financiële activa			
Belang in Eurofima	88	81	Reële waarde verwerkt via totaalresultaat - aandeleninvestering
Belang in obligaties	29	28	Reële waarde verwerkt via totaalresultaat - schuldinvestering
Leningen en vorderingen	7	6	Geamortiseerde kostprijs
Financiële leases	33	41	Geamortiseerde kostprijs
Comodity derivaten	2	2	Derivaten - reële waarde
Overige financiële vaste activa	-	1	Geamortiseerde kostprijs
Totaal	159	159	
Tot de vlottende activa behorende overige financiële activa			
Overige financiële vaste activa	8	-	Geamortiseerde kostprijs
Totaal	167	159	

Deposito's en obligaties (opgenomen in 'Belang in obligaties') zijn onder meer bestemd voor betaling van de aangegane investeringsverplichtingen van € 1.312 miljoen verplichtingen.

Het belang in Eurofima wordt gewaardeerd tegen de reële waarde. De nettovermogenswaarde van dit belang is daarbij gehanteerd als beste benadering van de reële waarde. Dit heeft geleid tot een herwaardering van dit belang per 31 december 2019 met € 7 miljoen ten gunste van de reële waarde reserve.

Waarderingsgrondslag

Leningen, vorderingen en deposito's worden door de Groep bij eerste opname verwerkt op de datum waarop deze ontstaan. Bij alle overige financiële activa vindt de eerste opname plaats op de transactiedatum. De Groep neemt een financieel actief niet op in de balans als de contractuele rechten op de kasstromen uit het actief aflopen, of als de Groep de contractuele rechten op de ontvangst van de kasstromen uit het financieel actief overdraagt door middel van een transactie waarbij nagenoeg alle aan het eigendom van dit actief verbonden risico's en voordelen worden overgedragen noch worden behouden en het zeggenschap over het overgedragen actief evenmin wordt behouden. Indien de Groep een belang behoudt of creëert in de overgedragen financiële activa, dan wordt dit belang afzonderlijk als actief of verplichting opgenomen.

De Groep neemt een financiële verplichting niet langer op in de balans als de contractuele verplichtingen worden kwijtgescholden of geannuleerd, of verlopen. Financiële activa en verplichtingen worden gesaldeerd en het resulterende nettobedrag wordt uitsluitend in de balans gepresenteerd indien de Groep een wettelijk afdwingbaar recht heeft op deze saldering en indien zij voornemens is om te salderen op netto basis dan wel het actief en de verplichting gelijktijdig te realiseren. De Groep maakt gebruik van de volgende financiële instrumenten:

Niet-afgeleide financiële instrumenten

Niet-afgeleide financiële instrumenten omvatten investeringen in aandelen, deposito's en obligaties, debiteuren en overige vorderingen, geldmiddelen en kasequivalenten. Niet-afgeleide financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde. Na de eerste opname worden niet-afgeleide financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

Financiële activa in het geval van reële waarde via het resultaat

Deze activa worden vervolgens gewaardeerd tegen reële waarde. Netto winsten en verliezen, inclusief eventuele rente- of dividendinkomsten, worden opgenomen in de winst-en-verliesrekening.

Financiële activa tegen geamortiseerde kostprijs

Deze activa worden vervolgens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs met behulp van de effectieve rentemethode. De geamortiseerde kostprijs wordt verminderd met bijzondere waardevermindervingsverliezen. Rente-inkomsten, wisselkoerswinsten en -verliezen en bijzondere waardeverminderingen worden opgenomen in de winst-en-verliesrekening. Elke winst of verlies als gevolg van verwijdering van de balans wordt opgenomen in de winst-en-verliesrekening.

Reële waarde verwerkt via totaalresultaat - schuldinvestering

Deze activa worden vervolgens gewaardeerd tegen reële waarde. Rentebaten worden berekend op basis van de effectieve rentemethode, wisselkoerswinsten en -verliezen en bijzondere waardeverminderingen worden opgenomen in de winst-en-verliesrekening. Andere netto winsten en verliezen worden opgenomen in het totaalresultaat. Bij het niet langer opnemen worden de winsten en verliezen die zijn gecumuleerd in het totaalresultaat, geherclassificeerd naar de winst-en-verliesrekening.

Reële waarde verwerkt via totaalresultaat – aandeleninvestering (belang in Eurofima)

Deze activa worden vervolgens gewaardeerd tegen reële waarde. Dividenden worden opgenomen als opbrengsten in de winst-en-verliesrekening, tenzij het dividend duidelijk neerkomt op een herstel van een deel van de kosten van de investering. Andere netto winsten en verliezen worden opgenomen in totaalresultaat en worden nooit geherclassificeerd naar de winst-en-verliesrekening.

Bijzondere waardeverminderingen financiële activa

Op iedere verslagdatum wordt van een financieel actief beoordeeld of objectieve aanwijzingen bestaan dat het actief een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan op basis van verwachte kredietverliezen. Een financieel actief wordt geacht onderhevig te zijn aan een bijzondere waardevermindering indien er objectieve aanwijzingen zijn dat een of meerdere gebeurtenissen een negatief effect heeft/hebben gehad op de verwachte toekomstige kasstromen van dat actief.

Een bijzonder waardevermindervingsverlies met betrekking tot een op geamortiseerde kostprijs gewaardeerd financieel actief wordt berekend als het verschil tussen de boekwaarde en de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen, gediscoteerd tegen de oorspronkelijke effectieve rente. Een bijzonder waardevermindervingsverlies met betrekking tot beleggingen 'reële waarde verwerkt via totaalresultaat' wordt berekend aan de hand van de reële waarde.

Belangrijke financiële activa worden individueel op bijzondere waardevermindering getoetst. De overige financiële activa worden ondergebracht in groepen met vergelijkbare kredietrisicokenmerken en collectief beoordeeld. Alle bijzondere waardevermindervingsverliezen worden als last in de winst-en-verliesrekening opgenomen.

Een bijzonder waardevermindingsverlies wordt teruggenomen indien de terugname objectief in verband kan worden gebracht met een gebeurtenis die zich heeft voorgedaan nadat dit bijzondere waardevermindingsverlies werd genomen. Bij financiële activa die tegen geamortiseerde kostprijs worden gewaardeerd en reële waarde verwerkt via totaalresultaat - schuldinvestering komt de terugname ten gunste van de winst-en-verliesrekening.

Reële waarde versus boekwaarde

De in de balans opgenomen boekwaarden van financiële activa en verplichtingen wijken niet materieel af van de reële waarde.

Bij obligaties is de reële waarde berekend aan de hand van beschikbare actuele marktprijzen/slotkoersen. Het belang in Eurofima wordt in principe gewaardeerd tegen de reële waarde. De nettovermogenswaarde van dit belang is daarbij gehanteerd als beste benadering van de reële waarde.

Bij het bepalen van de waarde van renteswaps en valutaderivaten gebruikt de Groep waarderingstechnieken waarbij alle significante benodigde gegevens zijn ontleend aan zichtbare marktgegevens (Niveau 2).

Het met de overige beleggingen samenhangende krediet-, valuta- en renterisico van de Groep wordt nader toegelicht in noot 26.

24. Eigen vermogen

Voor het verloop van het eigen vermogen wordt verwezen naar het geconsolideerd mutatie overzicht van het eigen vermogen.

Zowel per 31 december 2019 als per 31 december 2018 bestond het maatschappelijk kapitaal uit 4 miljoen gewone aandelen met een nominale waarde van € 453,78 (oorspronkelijk NLG 1.000). Er zijn 2.230.738 geplaatste aandelen die geheel zijn volgestort. Alle geplaatste aandelen zijn in handen van de Staat der Nederlanden. De houders van aandelen zijn gerechtigd tot dividend zoals dit jaarlijks wordt gedeclareerd op basis van het besluit van de algemene vergadering van aandeelhouders betreffende de resultaatbestemming. De aandeelhouders hebben het recht om per aandeel één stem uit te brengen tijdens vergaderingen van de vennootschap.

In de aandeelhoudersvergadering van 18 maart 2019 zijn de jaarrekening en de winstbestemming over 2018 vastgesteld. Overeenkomstig het voorstel is van de winst over de verslagperiode van € 106 miljoen een bedrag van € 69 miljoen toegevoegd aan de reserves en een bedrag van € 37 miljoen uitgekeerd als dividend.

Het verloop van de overige reserves is als volgt:

(in miljoenen euro's)	Reserve omrekenings verschillen	Afdekkings reserve	Reële waarde reserve	Actuariële reserve	Herwaarderings reserve deelnemingen	Totaal overige reserves
Stand per 31 december 2017	-14	-4	-	-	15	-3
Aanpassing naar aanleiding van toepassing IFRS 9			45			45
Herziene stand per 1 januari 2018	-14	-4	45	-	15	42
Niet-gerealiseerde resultaten	-	-3		-	-	-3
Overige mutaties	-		-	-	-	-
Stand per 31 december 2018	-14	-7	45	-	15	39
Aanpassing naar aanleiding van toepassing IFRS 16					-2	-2
Herziene stand per 1 januari 2019	-14	-7	45	-	13	37
Niet-gerealiseerde resultaten	2	2	7	-	-	11
Overige mutaties	-		-	-	-	-
Stand per 31 december 2019	-12	-5	52	-	13	48

Statutaire winstbestemming

Conform artikel 21 lid 2 der Statuten van NV Nederlandse Spoorwegen bepaalt de Algemene Vergadering van Aandeelhouders de bestemming van een eventueel voordelig saldo van de winst-en-verliesrekening.

Voorstel tot winstbestemming

Aan de Vergadering zal worden voorgesteld om van het resultaat ad € 208 miljoen een bedrag van € 135 miljoen toe te voegen aan de algemene reserve en het restant van € 73 miljoen uit te keren als dividend.

Minderheidsbelang derden

Onder minderheidsbelang derden is per 31 december 2019 het aandeel van derden in het vermogen van de groepsmaatschappij Abellio Westmidlands Ltd opgenomen is niet materieel.

Waarderingsgrondslag

Reserve omrekeningsverschillen

De reserve omrekeningsverschillen omvat alle koersverschillen op vreemde valuta die ontstaan door de omrekening van de jaarrekening van buitenlandse activiteiten, evenals door de omrekening van verplichtingen waarmee de netto-investering van de vennootschap in een buitenlandse groepsmaatschappij is afgedekt.

Afdekkingsreserve

De afdekkingsreserve bestaat uit de cumulatieve mutatie in de reële waarde van afdekkingsinstrumenten (derivaten) wanneer de afgedekte transactie nog niet heeft plaatsgevonden of de afgedekte positie nog niet is afgewikkeld.

Reële-waardereserve

De reële-waardereserve omvat de cumulatieve mutatie in de reële waarde van tegen reële waarde gewaardeerde beleggingen – totaalresultaat totdat de belegging niet langer in de balans wordt opgenomen.

Actuariële reserve

De actuariële reserve heeft betrekking op de actuariële winsten en verliezen, bestaande uit het verschil tussen de werkelijke en de verwachte mutaties in de pensioenverplichtingen en beleggingsresultaten op pensioenactiva (zie noot 29).

Herwaarderingsreserve deelnemingen

De herwaarderingsreserve deelnemingen omvat de cumulatieve niet gerealiseerde resultaten rechtstreeks verwerkt in het eigen vermogen van de investeringen verwerkt volgens de equity-methode.

Algemene reserve

De verwerking in het eigen vermogen is na aftrek van belasting. Dividenden worden verwerkt in de periode waarin over de winstbestemming wordt besloten en de dividenden worden gedeclareerd.

25. Leningen en overige financiële verplichtingen, inclusief derivaten

Deze toelichting bevat informatie over de contractuele bepalingen van de rentedragende leningen en overige financiële verplichtingen van de Groep, die worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

(in miljoenen euro's)

31 december 2019

31 december 2018

Langlopende verplichtingen

Onderhandse leningen	600	652
Overige financiële verplichtingen	39	42
Valutaderivaten	9	-
Commodity derivaten	8	2
Totaal	656	696

Kortlopende verplichtingen

Onderhandse leningen	58	72
Rekeningcourant kredieten banken	40	22
Commodity derivaten	1	2
Totaal	99	96

Totaal verplichtingen	755	792
------------------------------	------------	------------

Onder de onderhandse leningen is een schuld van de Groep aan I&W opgenomen van € 148 miljoen (2018: € 180 miljoen) die samenhangt met uitgestelde betalingen van concessie fees. Hiervan is € 115 miljoen opgenomen onder de langlopende verplichtingen voor het deel dat na 2020 dient te worden betaald. Het gedeelte dat in 2020 wordt betaald (€ 33 miljoen) is opgenomen onder kortlopende verplichtingen. De rente is vast en bedraagt 3,027%. De leningsvoorwaarden zijn per 1 januari 2015 nader overeengekomen in de nieuwe HRN concessie.

De overige onderhandse leningen hebben een looptijd variërend van 2019-2029 met een rentepercentage variërend tussen 0,8% en 1,5%.

De aansluiting tussen mutaties van verplichtingen voortvloeiend uit financieringsactiviteiten is als volgt weer te geven:

(in miljoenen euro's)	Onderhandse leningen	Rekening courant kredieten banken	Overige financiële verplichtingen	Voor afdekking gebruikte renteswaps	Valuta-derivaten	Commodity derivaten	Leaseverplichtingen	Totaal
Balans per 1 januari 2018	646	19	48	2		4	33	752
Betaald dividend aan aandeelhouders	-		-	-		-		-
Aflossing van opgenomen leningen	-431							-431
Opname van leningen	504		-					504
Totaal netto kasstroom uit financieringsactiviteiten 2018	73	-	-	-		-		73
Mutaties in verband met discontering	-		-					-
Nieuwe financial leases							13	13
Mutaties werkkapitaal		3						3
Overige mutaties	5		-6	-2		-		-3
Balans per 31 december 2018	724	22	42	-		4	46	838
Aanpassing naar aanleiding van toepassing IFRS 16							1.604	1.604
Boekwaarde per 1 januari 2019	724	22	42	-	-	4	1.650	2.442
Betaald dividend aan aandeelhouders								
Aflossing van opgenomen leningen	-454						-420	-874
Opname van leningen	400		-					400
Totaal netto kasstroom uit financieringsactiviteiten 2019	-54	-	-	-	-	-	-420	-474
Mutaties in verband met discontering	-		-					-
Nieuwe leases							826	826
Mutaties werkkapitaal	-18	18						-
Valutaverschillen							53	53
Overige mutaties	6		-3		9	5	-	17
Balans per 31 december 2019	658	40	39	-	9	9	2.109	2.864

Waarderingsgrondslag

Niet-afgeleide financiële instrumenten

Deze instrumenten worden bij eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde plus eventuele direct toerekenbare transactiekosten. Na eerste opname worden leningen en vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs met behulp van de effectieve-rentemethode.

Afgeleide financiële instrumenten (Derivaten)

De Groep maakt gebruik van afgeleide financiële instrumenten om valuta, rente of commodity risico's af te dekken. Afgeleide financiële instrumenten worden bij de eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde, die overeenkomt met de dan geldende kostprijs. Toerekenbare transactiekosten worden als last in de winst-en-verliesrekening opgenomen wanneer zij worden gemaakt. Na de eerste opname worden afgeleide financiële instrumenten tegen reële waarde gewaardeerd en eventuele wijzigingen op de hierna beschreven manier verantwoord.

Hedge accounting

De methode voor verantwoording van het resultaat is afhankelijk van de vraag of hedge accounting wordt toegepast en zo ja, of de hedgerelatie effectief is. Indien de hedgerelatie effectief is, dan wordt voor deze derivaten hedge accounting toegepast. Bij het afsluiten van een afdekkingstransactie wordt de afdekkingsrelatie gedocumenteerd. Periodiek wordt getoetst of de afdekkingstransactie over de afgelopen periode effectief is geweest en of de afdekkingstransactie naar verwachting over de komende periode effectief zal zijn. Indien het afdekkingsinstrument afloopt, wordt verkocht, wordt beëindigd, wordt uitgeoefend, of niet langer voldoet aan de criteria voor het mogen toepassen van hedge accounting, dan wordt de toepassing daarvan per direct gestaakt.

Kasstroomafdekkingen

Wanneer een afgeleid financieel instrument wordt aangewezen als afdekking van de variabiliteit van kasstromen die voortvloeit uit een bepaald risico dat is verbonden aan een opgenomen actief, verplichting, of zeer waarschijnlijke, verwachte transactie de winst of het verlies zou kunnen beïnvloeden, dan wordt het effectieve deel van de veranderingen in de reële waarde van het afgeleide afdekkingsinstrument opgenomen in niet-gerealiseerde resultaten en gepresenteerd in de afdekkingsreserve in het eigen vermogen. Het eventuele niet-effectieve deel van de veranderingen in de reële waarde van het afgeleide financiële instrument wordt rechtstreeks in de winst-en-verliesrekening opgenomen. Het opgebouwde bedrag wordt overgeboekt naar de winst-en-verliesrekening in dezelfde periode dat de afgedekte positie van invloed is op de winst-en-verliesrekening.

Reële waarde afdekkingen

Veranderingen in de reële waarde van een afgeleid afdekkingsinstrument dat is aangemerkt als een reële waarde afdekking worden ten laste dan wel ten gunste van het resultaat gebracht, tezamen met de wijzigingen in de reële waarde van de (groep van) activa en verplichtingen voor zover die zijn toe te wijzen aan het afgedekte risico.

Indien een afdekkingsinstrument niet langer voldoet aan de voorwaarden voor hedge accounting, afloopt of wordt verkocht, wordt de afdekking prospectief beëindigd. De cumulatieve winst of het cumulatieve verlies dat eerder in het eigen vermogen was opgenomen, blijft onderdeel uitmaken van het eigen vermogen totdat de verwachte transactie heeft plaatsgevonden. Het onder het eigen vermogen opgenomen bedrag wordt overgeboekt naar de winst-en-verliesrekening (onder netto mutatie reële waarde uit het eigen vermogen overgeboekte kasstroomafdekkingen) in dezelfde periode waarin het afdekkingsinstrument van invloed is op de winst-en-verliesrekening.

Economische afdekkingen

Hedge accounting wordt niet toegepast op afgeleide instrumenten die in economische zin worden gebruikt als afdekking van in vreemde valuta's luidende activa en verplichtingen. Veranderingen in de reële waarde van dergelijke derivaten worden als onderdeel van de valutakoerswinsten en -verliezen in de winst-en-verliesrekening opgenomen.

Afdekking energie

De Groep past accrual accounting toe voor haar voor eigen gebruik bestemde commodity-derivaten, onder gebruikmaking van de uitzondering van IAS 39.5, voor zover wordt voldaan aan de bepalingen van IAS 39.5. Dit is van toepassing voor de inkoop van (diesel)olie en energie in Nederland en wordt toegelicht in de risicoparagraaf en niet in de balans opgenomen verplichtingen. De overige commodity derivaten die niet voldoen aan eigen gebruik bepalingen worden gewaardeerd op reële waarde en waar mogelijk wordt hedge accounting toegepast.

26. Financiële instrumenten – Risicobeheer en reële waarde

De Groep is uit hoofde van het gebruik van financiële instrumenten blootgesteld aan de volgende risico's:

- Marktrisico's bestaande uit:
 - Renterisico
 - Valutarisico
 - Prijsrisico energie
- Kredietrisico
- Liquiditeitsrisico
- Verzekeringstechnische risico's

Risicobeheerkader

De raad van bestuur heeft de eindverantwoordelijkheid voor de inrichting van en het toezicht op het risico-beheerkader van de groep. De Risk- en Auditcommissie en de raad van commissarissen zien toe op de toereikendheid van het risicobeheerkader in samenhang met de risico's waarmee de Groep te maken heeft. De Risk- en Auditcommissie van de Groep wordt in haar toezichthoudende functie bijgestaan door NS Audit, NS Risk en de afdeling Group Control & Expertise. NS Audit levert door het uitvoeren van regelmatige en incidentele evaluaties aanvullende assurance over de goede beheersing van alle bedrijfsprocessen van NS. De bevindingen van NS Audit worden gerapporteerd aan de Risk- en Auditcommissie.

Het risicobeleid van de Groep heeft als doel de risico's waarmee de Groep zich geconfronteerd ziet, in kaart te brengen en te analyseren, passende risicolimieten en -controles te bepalen en naleving van de limieten te bewaken. Beleid en systemen voor financieel risicobeheer worden regelmatig geëvalueerd en, waar nodig, aangepast aan de veranderingen in de marktomstandigheden en de activiteiten van de Groep. Het financieel risicobeheer maakt onderdeel uit van het NS risk framework.

Ten behoeve van een adequaat risicobeheer is aanvullend beleid vastgesteld voor een aantal bedrijfsonderdelen. Zo kennen NS Insurance en Abellio gezien de aard van de activiteiten specifieke risicobeheersing in vergelijking met de overige bedrijfsonderdelen, waarvoor Corporate Treasury inhoud geeft aan het financiële risicobeheer.

Via Abellio neemt de Groep deel in buitenlandse vervoersconcessies (Verenigd Koninkrijk en Duitsland). Deze activiteiten vinden hoofdzakelijk plaats in het Verenigd Koninkrijk; grotendeels zelfstandig of met minderheidsaandeelhouders en een ander deel door middel van een joint venture met partner Serco, waarin beide partijen gelijk zijn vertegenwoordigd. Het financiële risicobeheer van Abellio maakt onderdeel uit van het Abellio risk framework en daarmee van het NS risk framework. Met de aandeelhouder zijn in 2016 afspraken gemaakt over de hoogte van financiële middelen die gemoeid mogen zijn met de buitenlandactiviteiten van de Groep.

Marktrisico's

Marktrisico betreft het risico dat de inkomsten en uitgaven van de Groep of de waarde van de beleggingen in financiële instrumenten nadelig worden beïnvloed door veranderingen in marktprijzen zoals die van grondstofprijzen, valutakoersen en rentetarieven. Het beheer van het marktrisico heeft tot doel de marktrisico-positie binnen aanvaardbare grenzen te houden bij een optimaal rendement. Het marktrisico omvat drie soorten risico's: renterisico, valutarisico en prijsrisico.

Renterisico

Het beleid van de Groep is erop gericht dat minimaal 50% van het renterisico op opgenomen leningen is gebaseerd op een vaste rente. Bij het bepalen van het renterisico op opgenomen leningen kan de Groep rekening houden met beschikbare liquiditeiten die het renterisico van variabel rentende leningen kunnen neutraliseren. De Groep maakt gebruik van derivaten zoals renteswaps om het renterisico te beperken. Renterisico's worden grotendeels centraal beheerd. Het aanhouden van zowel rentepositities met betrekking tot buitenlandse concernonderdelen is gereguleerd en vindt plaats binnen gedefinieerde positielimieten. Speculatieve posities worden niet ingenomen.

Blootstelling aan renterisico

Het renteprofiel van de financiële instrumenten die rentedragend zijn, is als volgt:

(in miljoenen euro's)	31 december 2019	31 december 2018
Verplichtingen met een variabele rente		
Financiële verplichtingen	-	-
Effect van renteswaps	-	-
	-	-
Verplichtingen met een vaste rente		
Financiële verplichtingen	761	830
Leaseverplichtingen	2.109	-
Effect van renteswaps	-	-
	2.870	830
Financiële activa		
Financiële activa met een vaste rente	62	74
Financiële activa met een variabele rente (met name liquiditeiten)	818	906

In 2016 heeft de Groep een aantal forward starting renteswaps afgesloten ter afdekking van het renterisico op toekomstige financiering van materieel ten behoeve van een buitenlandse concessie (cashflow hedge accounting). De entiteit waarin deze forward contracten waren opgenomen is in 2019 vervreemd. Deze forward starting swaps waren per 31 december 2018 opgenomen onder de Passiva aangehouden voor verkoop (noot 18).

De Groep heeft geen financiële verplichtingen aangegaan in GBP met een variabele rente, derhalve hebben mogelijke rentewijzigingen als gevolg van de Brexit geen invloed op de Groep.

Valutarisico

De Groep loopt valutarisico op inkopen, handelsactiviteiten, liquide middelen, opgenomen leningen, overige balansposities en niet in de balans opgenomen verplichtingen die luiden in een andere valuta dan de euro. Uit hoofde van haar bedrijfsactiviteiten heeft de Groep hoofdzakelijk valutaposities in het Britse pond (GBP) en de Zwitserse frank (CHF).

Het risico van schommelingen in wisselkoersen wordt afgedekt met behulp van valutatermijncontracten, spot en/of termijn aan- en verkopen en swaps waardoor één of meer van de risico's waaraan de primaire financiële instrumenten onderhevig zijn, worden afgedekt. Hoofdzakelijk vinden aan- en verkopen, investerings- en financieringsverplichtingen alsmede verrekeningen met buitenlandse spoorwegmaatschappijen plaats in de functionele valuta van de bedrijfsonderdelen van de Groep, de euro (EUR) en het Britse pond (GBP).

Het valutarisico op de deelnemingen in vreemde valuta (Britse ponden en Zwitserse frank) wordt niet afgedekt. Alleen indien de Groep verwacht de bedrijfsactiviteiten te beëindigen, worden de valutarisico's inzake de omrekenverschillen van zowel de onderliggende balansposten en de deelnemingswaarde, waar de functionele valuta afwijkt van de euro, afgedekt. De valutaresultaten op de reguliere balansposten van de deelnemingswaarde wordt middels de wettelijke reserve koersverschillen verantwoord in het eigen vermogen.

Ultimo jaareinde 2019 en 2018 worden geen materiële posten aangehouden in andere dan de functionele valuta van het betreffende bedrijfsonderdeel.

Ultimo 2019 heeft de Groep voor afdekking van specifieke valutaposities een aantal forward contracten en valutaswaps afgesloten in GBP. De nominale waarde van de afgedekte posities bedraagt ultimo 2019 € 252 miljoen (ultimo 2018: € 181 miljoen). De reële waarde van deze valutaderivaten ultimo 2019 bedraagt € 9 miljoen negatief (ultimo 2018: € 1 miljoen positief).

Brexit

Na het onvermogen van het Britse parlement om de impasse over het Brexit-proces te doorbreken, werden er voor december 2019 vervroegde algemene verkiezingen uitgeschreven, die door de Conservatieve Partij met een aanzienlijke meerderheid werden gewonnen. Na de verkiezingen heeft de regering wetgeving aangenomen om ervoor te zorgen dat het Verenigd Koninkrijk de Europese Unie op 31 januari 2020 formeel verlaat met een terugtrekkingsovereenkomst. Tijdens de daaropvolgende overgangperiode, die naar verwachting tot 31 december 2020 zal duren, zal Groot-Brittannië effectief in de douane-unie en de interne markt van de EU blijven, maar het zal zich buiten de politieke instellingen bevinden en er zullen geen Britse leden van het Europees Parlement zijn.

De regeringsonderhandelaars hebben de rest van 2020 om een handelsakkoord met de EU overeen te komen en te ratificeren, waarna het Verenigd Koninkrijk ofwel een nieuwe relatie met de EU zal aangaan, ofwel de overgangperiode zal verlaten zonder een handelsakkoord, in welk geval het Verenigd Koninkrijk geconfronteerd zou worden met het betalen van tarieven voor de uitvoer naar de EU.

Abellio UK is alleen actief in het Verenigd Koninkrijk en biedt geen internationale grensoverschrijdende passagiersspoordiensten aan. Alle noodzakelijke exploitatievergunningen (zoals vergunningen van de ORR, homologatie van treinen) zijn aanwezig en zullen blijven bestaan. Brexit heeft vanuit juridisch oogpunt geen directe invloed op de activiteiten van Abellio UK en een "No-Deal"-situatie zal geen invloed hebben op de noodzakelijke vergunningen.

Het Britse pond (GBP) is sinds de stemming van Brexit van 1,31 in juni 2016 in waarde gedaald ten opzichte van de euro, tot 1,18 per ultimo 2019, een daling van 10%. Abellio UK heeft geen materiële blootstelling aan vreemde valuta en het enige effect hiervan is dus het translatierisico voor de NS. Dit translatierisico heeft een impact op de omrekening van het geïnvesteerde kapitaal, de balansposten en de resultaten naar euro.

Brexit kan gevolgen hebben voor de vlotte import van nieuwe treinen en reserveonderdelen en een daling van de economische groei die een impact heeft op de reizigersopbrengsten en de rentabiliteit. In het geval van een 'no-deal' Brexit eind 2020 zou de economische groei verder kunnen afnemen. Er zijn contractuele en andere maatregelen genomen om de risico's te beperken. Abellio UK heeft er alle vertrouwen in dat zij haar ambities door alle resultaten van Brexit zal realiseren, hoewel een 'no deal' van Brexit de groei van de omzet kan belemmeren en een impact zal hebben op de resultaten van Abellio UK.

Gevoeligheidsanalyse vreemde valuta

Aangezien ultimo 2019 en ultimo 2018 geen materiële posities in financiële instrumenten worden aangehouden in vreemde valuta, heeft een verandering van de euro ten opzichte van een vreemde valuta per jaareinde geen materieel effect op het vermogen en de winst over de verslagperiode.

Prijrisico energie

Nederland

De Groep is gevoelig voor het effect van marktfluctuaties in de energieprijzen. In 2014 heeft de Groep met Eneco een tienjarig contract (2014-2024) afgesloten voor de levering van groene tractie-elektriciteit aan het materieelpark in Nederland. Vanaf 2015 rijdt 50% van de treinen in Nederland op groene stroom en sinds 2017 rijdt de Groep in Nederland volledig groen op het spoor. Het contract dekt de volgende risico's als volgt (gedeeltelijk) af:

- **Prijrisico:** de vergoedingen voor Programma Verantwoordelijkheid en Garanties van Oorsprong liggen de gehele contractperiode vast. Het contract biedt de mogelijkheid voor toekomstige jaren de benodigde elektriciteit op basis van een hedge strategie in te kopen waarmee de mate van blootstelling aan de marktprijs wordt beperkt
- **Kredietrisico:** het kredietrisico is beperkt tot de credit rating afhankelijke drempels. Indien de zogeheten Exposure (deze houdt o.a. rekening met het verschil tussen marktwaarden en contractwaarde van ingedekt elektriciteit op basis van hedge strategie) boven een bepaalde credit rating afhankelijke drempel uitkomt, dient de Groep dan wel Eneco garanties dan wel cash collateral te stellen aan de andere partij.
- **Volumerisico:** het volume risico is beperkt, omdat voor elk nieuw jaar het volume van het jaar daarvoor opnieuw wordt opgegeven. Binnen het betreffende jaar geldt in aanvulling op voorgaande nog een bandbreedte t.a.v. het volume waarbinnen meer of minder verbruik geen effect heeft op de prijs.

Het contract voldoet aan de 'own use' criteria en is niet geclassificeerd als derivaat.

Verenigd Koninkrijk

Abellio heeft voor enkele dochters brandstof-hedgecontracten afgesloten om zich deels in te dekken tegen de bewegingen in de brandstofprijs en de daarmee samenhangende valutarisico's. Hiertoe worden voor een gedeelte van haar brandstofkosten maandelijks forward contracten gebruikt voor een toekomstige periode (variërend tussen 2019 en 2022) ter indekking van de risico's ten aanzien van de brandstofkosten en de daarmee samenhangende valutarisico's. De met deze hedgecontracten afgegeven garanties zijn opgenomen in noot 32.

Gevoeligheid commodity (brandstof) derivaten

De gevoeligheid van de commodity derivaten met een boekwaarde ultimo 31 december 2019 van € 5 miljoen negatief (31 december 2018: 2 miljoen negatief) is als volgt: door een stijging van € 0,10 van de brandstofprijs zal de negatieve waarde van de commodity derivaten afnemen met circa €37 miljoen (31 december 2018: € 15 miljoen) en het eigen vermogen toenemen met € 31 miljoen (31 december 2018: € 12 miljoen). Bij een daling van de brandstofprijs zal een omgekeerd effect zichtbaar zijn.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financieel verlies voor de Groep indien een afnemer of tegenpartij van een

financieel instrument de aangegane contractuele verplichtingen niet nakomt. Kredietrisico's vloeien met name voort uit vorderingen op klanten en uit beleggingen. Op balansdatum was geen sprake van belangrijke concentraties van kredietrisico's.

De boekwaarde van de financiële activa vertegenwoordigt het maximale kredietrisico. Voor wat betreft het kredietrisico inzake Eurofima wordt verwezen naar noot 32. Het maximale kredietrisico op de verslagdatum was als volgt:

(in miljoenen euro's)	Toelichting	31 december 2019	31 december 2018
Belang in Eurofima	23	88	81
Belang in obligaties	23	29	28
Leningen en vorderingen	23	7	6
Financiële leases	23	33	41
Comodity derivaten	23	2	2
Overige financiële vaste activa	23	-	1
Debiteuren en overige vorderingen	17	753	520
Geldmiddelen en kasequivalenten	19	818	906
Totaal		1.730	1.585

Beleggingen

De Groep beperkt haar kredietrisico van beleggingen door uitsluitend te beleggen bij wederpartijen die

voldoen aan het door het concern opgestelde beleid. Periodiek wordt getoetst of contractpartijen (nog) voldoen aan het beleid en of nadere acties gewenst zijn.

Gezien de kredietwaardigheid van tegenpartijen verwacht de Groep dat de tegenpartijen aan de verplichtingen zullen voldoen. Voor de beleggingen, obligaties en deposito's zijn in 2019 en 2018 geen bijzondere waardeverminderv verliezen geleden. Beleggingen worden in principe aangegaan bij tegenpartijen die een kredietwaardigheid hebben van ten minste een lange termijn creditrating van A- van Standard & Poor's en ten minste een lange termijn creditrating van A3 van Moody's of bij een aantal Nederlandse gemeenten. Indien een wederpartij slechts één creditrating heeft, dient voldaan te worden aan de hiervoor beschreven ratingeisen van Standard & Poor's of Moody's. De beleggingen die niet meer voldoen aan dit beleid worden of als uitzondering gedoogd en frequent gemonitord of afgebouwd (met name via regulier verloop), hetgeen nog tot enige tijd na balansdatum kan duren. De buitenlandse ondernemingen van de Groep beschikken niet over langdurige materiële liquiditeitsoverschotten, tenzij dit voortvloeit uit de normale bedrijfsactiviteiten (voortuitontvangen gelden).

Debiteuren en overige vorderingen

Het kredietrisico uit hoofde van handels- en overige vorderingen van de Groep wordt hoofdzakelijk bepaald door de individuele kenmerken van de afzonderlijke afnemers. De demografische aspecten van het klantenbestand waaronder het risico op wanbetaling in de sector en het land waarin de afnemers actief zijn, hebben minder invloed op het kredietrisico. Circa 8% (2018: 9%) van de opbrengsten van de Groep wordt gerealiseerd uit verkooptransacties met de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). Als onderdeel van het door de bedrijfsonderdelen gehanteerde kredietbeleid wordt iedere nieuwe klant afzonderlijk op kredietwaardigheid beoordeeld voordat standaard betalings- en leveringsvoorwaarden worden aangeboden. In geval van contractverlenging worden ook eigen ervaringscijfers gebruikt bij de beoordeling van de kredietwaardigheid. Bij de beoordeling van het kredietrisico worden klanten op basis van kredietkenmerken ingedeeld in groepen, onder

andere in overheid, bedrijven, particulieren en klanten met eventuele eerdere financiële problemen. Aan klanten met een hoog risicoprofiel wordt alleen na goedkeuring van de raad van bestuur geleverd. Met het grootste gedeelte van de afnemers wordt al enige jaren zaken gedaan, waarbij slechts in incidentele gevallen sprake is geweest van (niet-materiële) verliezen.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat de Groep problemen krijgt om te voldoen aan haar verplichtingen. De uitgangspunten van het liquiditeitsrisicobeheer zijn dat voor zover mogelijk voldoende liquiditeiten worden aangehouden om te kunnen voldoen aan de huidige en toekomstige financiële verplichtingen op korte termijn, in normale en moeilijke omstandigheden, en zonder dat daarbij onaanvaardbare risico's worden gelopen of de reputatie van de Groep in gevaar komt. Het risico dat de Groep niet aan haar financiële verplichtingen kan voldoen, is beperkt omdat de Groep beschikt over voldoende liquide middelen of middelen die snel liquide gemaakt kunnen worden. Daarnaast heeft de Groep de beschikking over gecommiteerde kredietfaciliteiten waarvan € 100 miljoen tot december 2020 en € 350 miljoen tot juni 2021 en daarnaast nog een doorlopende gecommiteerde kredietfaciliteit van € 345 miljoen tot mei 2023.

Ultimo 2019 bedragen de liquide middelen en middelen die snel liquide kunnen worden gemaakt (debiteuren en overige vorderingen) € 1.985 miljoen (2018: € 1.738 miljoen). De contractuele financiële verplichtingen binnen 1 jaar bedragen € 1.401 miljoen (2018: € 994 miljoen).

De Groep beheert de liquiditeiten op basis van een periodiek (bottom-up) opgebouwde liquiditeitsprognose. Op basis van die prognose worden aan de bedrijfsonderdelen die klant zijn van de In House Bank van Corporate Treasury financieringslimieten verstrekt. De bank bewaakt deze limieten en overschrijding is niet mogelijk, tenzij goedkeuring is verkregen. Hiermee heeft Corporate Treasury een early-warning-systeem. De liquiditeitsprognose alsmede de hierboven vermelde financieringslimieten stelt Corporate Treasury in staat de liquiditeiten (uitzetten en opnemen van middelen) te managen.

Hieronder volgen de resterende contractuele looptijden van de financiële verplichtingen, inclusief de geschatte rentebetalingen. De bedragen zijn bruto en niet contant gemaakt.

	31 december 2018						
(in miljoenen euro's)	Boekwaarde	Contractuele kasstromen	< 6 mnd	6-12 mnd	1-2 jaar	2- 5 jaar	> 5 jaar
Niet-afgeleide financiële verplichtingen							
Onderhandse leningen	724	724	21	50	58	196	399
Financiële leaseverplichtingen	46	46	1	1	3	6	35
Rekeningcourant krediet banken	22	22		19			
Overige financiële verplichtingen	42	42	-	-	-	-	42
Crediteuren en overige schulden	895	895	895	-	-	-	-
Afgeleide financiële verplichtingen							
Voor afdekking gebruikte renteswaps kasstroom afdekking	5	5	5		-	-	-
Commodity derivaten	4	5	1	1	3	-	-
Totaal	1.738	1.739	923	71	64	202	476

	31 december 2019						
(in miljoenen euro's)	Boekwaarde	Contractuele kasstromen	< 6 mnd	6-12 mnd	1-2 jaar	2- 5 jaar	> 5 jaar
Niet-afgeleide financiële verplichtingen							
Onderhandse leningen	658	655	22	37	95	135	366
Leaseverplichtingen	2.109	2.372	242	242	431	691	1.008
Rekeningcourant krediet banken	40	40	40				
Overige financiële verplichtingen	39	39	-	-	-	-	39
Crediteuren en overige schulden	814	814	814	-	-	-	-
Afgeleide financiële verplichtingen							
Valutaderivaten	9	9	5	4			
Commodity derivaten	9	9	2	2	2	1	2
Totaal	3.678	3.938	1.125	285	528	827	1.415

De bovenstaande posten zijn gesaldeerd opgenomen omdat contractueel de afdekkingstransacties gesaldeerd worden afgewikkeld. Bij het berekenen van de toekomstige kasstromen is aangenomen dat de toekomstige variabele-rentestanden gelijk zijn aan de laatst bekende variabele-rentestand.

Ten aanzien van de risico's in het kader van kapitaal heeft de Groep een met de aandeelhouder afgestemd dividendbeleid.

Verzekeringstechnische risico's

In het kader van haar bedrijfsactiviteiten loopt de Groep risico's die verzekerd kunnen worden. Risico's boven het eigen risico van de bedrijfsonderdelen worden beheerst via dochteronderneming NS Insurance. Dit betreft het risico van bots-, brand-, bedrijfs- en aansprakelijkheidsschades. De maximale omvang van deze schades wordt eens in de drie jaar, of vaker indien gewijzigde omstandigheden daartoe nopen, berekend door externe deskundigen. Dochteronderneming NS Insurance verzekert de genoemde risico's van de bedrijfsonderdelen. Zij verzekert geen derde partijen. Indien de totale jaarlijkse schadelast het eigen behoud van NS Insurance overschrijdt, wordt deze door herverzekering gedekt. De schades van de Groep worden vergoed uit de premie-inkomsten en beleggingsopbrengsten van NS Insurance. Indien de totale kosten, inclusief schadelast, hoger is dan de opbrengsten, worden deze kosten voldaan uit de – toereikende – vrije reserve van NS Insurance.

NS Insurance is herverzekerd door middel van stop-loss-herverzekeringscontracten. Periodiek worden MPL-(Maximum Possible Loss) onderzoeken gedaan om verzekerde limieten vast te stellen. NS Insurance sluit, indien de marktomstandigheden dit mogelijk maken, uitsluitend herverzekeringen af bij partijen met een rating van ten minste A-. Indien de rating daalt beneden A- is zij in de gelegenheid de herverzekeringsovereenkomst op te zeggen. Dit heeft zich tot op heden niet voorgedaan. De herverzekeraars van NS Insurance hebben ultimo 2019 minimaal een rating van A-.

NS Insurance is een verzekeringsmaatschappij, die onder toezicht staat van De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten. Verzekeraars moeten een eigen vermogen aanhouden van minimaal de solvabiliteitseis van Solvency II (SCR of wel Solvency Capital Requirement). Ook worden verzekeraars geacht een eigen normsolvabiliteit te bepalen. NS Insurance heeft haar normsolvabiliteit zodanig bepaald dat bij het optreden van het stressscenario toch voldaan blijft worden aan de SCR. De normsolvabiliteit bedraagt € 48 miljoen. NS Insurance voldoet hier ruimschoots aan. NS Insurance wordt 100% meegeconsolideerd in de Groep.

27. Nettofinancieringsresultaat

(in miljoenen euro's)

	2019	2018
Rentebaten uit financiële activa	3	1
Rentebaten uit deposito's en tegoeden bij banken	-	-
Koersverschillen	-	-
Overige financiële baten	9	5
Financieringsbaten	12	6
Rentelasten uit tegen geamortiseerde kostprijs gewaardeerde financiële verplichtingen	-14	-11
Rentelasten leaseverplichtingen	-37	-
Koersverschillen	-3	-1
Rentelasten als gevolg van oprenting voorzieningen/overige personeelsbeloningen	-1	-1
Overige financiële lasten	-8	-7
Financieringslasten	-63	-20
Nettofinancieringsresultaat opgenomen in de winst-en-verliesrekening	-51	-14

Waarderingsgrondslag

Financieringsbaten omvatten de rentebaten op geïnvesteerde gelden, leasebaten, winst op de verkoop van voor verkoop beschikbare financiële activa en winsten op afdekkingsinstrumenten die in de winst-en-verliesrekening worden opgenomen. Rentebaten worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen naarmate deze opbouwen, door middel van de effectieve-rentemethode. Dividendbaten worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen op het moment dat het recht op betaling wordt gevestigd.

Financieringslasten omvatten de rentelasten op opgenomen gelden, leasecontracten, de oprenting van voorzieningen en verliezen op afdekkingsinstrumenten die in de winst-en-verliesrekening worden opgenomen. Alle financieringskosten die niet rechtstreeks zijn toe te rekenen aan de verwerving, bouw of productie van een in aanmerking komend actief worden met behulp van de effectieve-rentemethode in de winst-en-verliesrekening opgenomen. In 2018 en 2019 zijn er geen financieringskosten geactiveerd.

Vrijvallende financieringsvoordelen uit crossborder-leaseovereenkomsten worden in mindering op de rentelasten gebracht. Valutakoerswinsten en -verliezen maken deel uit van de financiële baten of lasten.

Sectie 6 Overige toelichtingen

28. Aan komende jaren toe te rekenen baten

(in miljoenen euro's)	31 december 2019	31 december 2018
Afkoopsommen	182	206
Correctiemechanisme concessievergoeding	98	109
Aan komende jaren toe te rekenen baten	280	315
Af: naar kortlopend	-40	-40
Totaal langlopend per 31 december	240	275

De afkoopsom loonkostensprong als gevolg van de verzelfstandiging van het spoorwegpensioenfonds in 1994 valt naar verwachting vrij tot 2035 ten gunste van het resultaat. Het concessievergoeding correctie-mechanisme is opgenomen in de uitvoeringsovereenkomst van de HRN concessie (zie noot 32) en zal lineair vrijvallen ten gunste van het resultaat gedurende de looptijd van de concessie tot en met 2024.

Waarderingsgrondslag

Deze baten hebben betrekking op ineens ontvangen bedragen die voortvloeien uit overeenkomsten waarvan de looptijd zich uitstrekt over toekomstige jaren. De baten worden gedurende de looptijd van de overeenkomsten waarmee ze verband houden ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht. De baten worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

29. Personeelsbeloningen

De langlopende personeelsbeloningen omvatten:

- andere werknemersvergoedingen op lange termijn waaronder jubileumuitkeringen;
- verplichtingen als gevolg van arbeidsongeschiktheid en aanvullingen op sociale uitkeringen;
- verplichtingen in verband met toegezegd-pensioenregelingen.

(in miljoenen euro's)	31 december 2019	31 december 2018
Toegezegd-pensioenregelingen	3	1
Andere langetermijnpersoneelsverplichtingen	32	29
Totaal	35	30

Pensioenverplichtingen

Voor het personeel van de NS groepsmaatschappijen gelden de pensioenregelingen van de volgende pensioenfondsen met vermelding van de aantallen aangesloten actieve deelnemers:

(in aantallen)	31 december 2019	31 december 2018
Spoorwegpensioenfondsen	16.878	17.070
Bedrijfstakpensioenfondsen Horeca & Catering	1.558	2.360
Bedrijfstakpensioenfondsen voor het levensmiddelenbedrijf	981	887
Aanvullende pensioenregeling Servex	49	108
ScotRail	4.713	4.874
East Anglia/ Greater Anglia	1.702	1.702
Abellio Transport Holdings	24	24
Abellio London & Surrey	2.113	1.958
Abellio West Midlands	2.475	2.475

In alle gevallen waarin sprake is van aansluiting bij bedrijfstakpensioenfondsen geldt dat NS groepsmaatschappijen geen verplichting hebben tot het voldoen van aanvullende bijdragen in het geval van een tekort bij het bedrijfstakpensioenfonds, anders dan het voldoen van de toekomstige premies. Evenmin kunnen de NS groepsmaatschappijen rechten doen gelden op eventuele overschotten in de fondsen. Als gevolg hiervan zijn deze toegezegde-pensioenregelingen conform IFRS in deze jaarrekening verwerkt als toegezegde-bijdrage-regeling.

Het totale bedrag aan pensioenpremies ten laste van de winst-en-verliesrekening was in 2019 € 141 miljoen (2018: € 139 miljoen).

Pensioenregeling Spoorwegpensioenfondsen (toegezegde-bijdrageregeling)

De pensioenregeling voor de bedrijfstak Spoorwegen is ondergebracht bij het Spoorwegpensioenfonds. Deze regeling wordt voor de financiële verantwoording als een toegezegde-bijdrageregeling gekwalificeerd. De premie die met het spoorwegpensioenfonds is overeengekomen, is een vaste, vooraf vastgestelde, jaarlijkse premie, uitgedrukt in een percentage van de pensioengrondslag. In 2019 heeft NS de nominale pensioenpremie van 24% afdragen aan het pensioenfonds. Van de pensioenpremie die aan het Spoorwegpensioenfonds wordt afgedragen, komt tweederde deel voor rekening van de onderneming en éénderde deel voor rekening van de medewerkers. De onderneming heeft na betaling van de overeengekomen premie geen verplichting tot het betalen van aanvullende bedragen in geval sprake zou zijn van een tekort bij het pensioenfonds. De actuariële risico's en de beleggingsrisico's liggen bij het pensioenfonds en zijn deelnemers. De pensioenkosten worden tot 2035 deels gecompenseerd door de vrijval van de afkoopsom loonkostensprong (noot 28).

De Groep heeft voor de afwikkeling van het premiepad eind 2015 nieuwe afspraken gemaakt met het pensioenfonds ingaande per 1 januari 2016. Het gevolg hiervan is dat een vordering op het spoorwegpensioenfonds ontstaat van circa € 240 miljoen die in 2 jaar (2016 en 2017) is ontvangen. Het werknemersgedeelte van het premiepad (1/3 deel van het bedrag) is als schuld opgenomen en zal de komende jaren tot en met 2022 worden verrekend met de werknemers. Het werkgeversgedeelte van het premiepad (2/3 deel van het bedrag) is toegevoegd aan de afkoopsom loonkostensprong en zal tot 2035 additioneel ten gunste worden verantwoord van de pensioenkosten.

Voor Abellio London & Surrey en de aanvullende pensioenregeling Servex geldt een toegezegde-bijdrage-regeling.

Toegezegd-pensioenregelingen

Abellio Greater Anglia, Abellio ScotRail, Abellio West Midlands en Abellio Transport Holdings hebben het beheer van de pensioenregeling voor hun personeel ondergebracht bij het Railways Pension Scheme. Het betreffende fonds is te beschouwen als ondernemingspensioenfonds en de pensioenregeling als een toegezegd-pensioenregeling.

Elk bedrijf is een aangewezen werkgever voor één of meer kostendelingsovereenkomsten binnen het Railways Pension Scheme. Dergelijke kostendelingsovereenkomsten zijn gericht op een pensioen dat gedurende het hele leven uitgekeerd wordt. Het pensioenbedrag is afhankelijk van hoe lang een werknemer een actieve deelnemer is van de pensioenregeling en van zijn salaris bij uittreding uit de regeling ('eindloonregeling').

Wegens het karakter van de kostendelingsovereenkomsten worden de verschuldigde bijdragen, ter dekking van zowel de kosten van de opgebouwde uitkeringen als een eventueel tekort tussen de waarde van de activa en de waarde van de pensioenverplichtingen, gezamenlijk gedragen door de werkgever en de bijdragende deelnemers, in een verhouding van respectievelijk 60%/40%. Als gevolg daarvan neemt de werkgever 60% van de totale pensioenlasten en pensioenverplichtingen op de balans op. De Railways Pension Scheme wordt beheerd door de Trustee, Railways Pension Trustee Company Limited. De activa van de regelingen worden belegd via beleggingsfondsen, elk met een verschillend risico- en rendementsprofiel.

Aanpassing waarderingsgrondslagen toegezegde pensioenregelingen Verenigd Koninkrijk

In de jaarrekening 2018 heeft de Groep de verslaggeving gewijzigd ten aanzien van toegezegde pensioenregelingen voor de spoorindustrie in het Verenigd Koninkrijk. In de huidige concessieovereenkomsten is vastgelegd dat de franchisenemer alleen verantwoordelijk is voor overeengekomen bijdragen over de periode van de concessie. Na afloop van de concessie worden alle rechten en plichten met betrekking tot de werknemers overgedragen aan de nieuwe franchisenemer.

Op de balans van de Groep wordt daarom alleen het deel van het overschot of tekort inzake de pensioenregeling verantwoord, dat naar verwachting zal worden gerealiseerd gedurende de looptijd van de concessie gebaseerd op de veronderstellingen en overeenkomsten op balansdatum. Dit heeft ertoe geleid dat op 31 december 2018 en 31 december 2017 geen netto overschot of tekort is verantwoord in de balans met betrekking tot deze spoorwegpensioenregelingen. Deze aanpak is ongewijzigd ten opzichte van voorgaande jaren.

De Groep heeft de grondslagen voor de verantwoording van de pensioenlasten in de winst-en-verliesrekening wel gewijzigd. Vanaf heden worden alleen de kosten verwerkt in de winst-en-verliesrekening die gedurende de concessieperiode ten laste komen van de franchisenemer (de Groep). Deze netto pensioenlasten worden daarom berekend, rekening houdend met het deel van de kosten die gedragen zullen worden door de werknemers (40%) en door andere partijen na afloop van de huidige concessieperiode. Deze netto berekening houdt wel rekening met een eventuele toerekening binnen de concessieperiode, die (mogelijk) kan optreden bij de driejaarlijkse beoordelingen tijdens de concessieperiode of aanpassingen in de jaarlijkse bijdragen over de concessieperiode.

Tot en met boekjaar 2017 werden de IAS 19 servicekosten verantwoord in de winst-en-verliesrekening, waarbij alleen rekening werd gehouden met het deel van de kosten die gedragen zullen worden door de werknemers. Het deel van de kosten die gedragen zullen worden door andere partijen na afloop van de huidige concessieperiode werd verwerkt als onderdeel van de 'niet gerealiseerde actuariële resultaten'. De aangepaste verwerkingswijze van deze spoorwegpensioenregeling geeft een beter inzicht in het aandeel in de kosten dat daadwerkelijk door de Groep gedragen wordt in de verschillende concessies. Tevens sluit deze wijziging aan op de overeenkomstige wijziging die een aantal andere franchisenemers in het Verenigd Koninkrijk in de afgelopen jaren hebben doorgevoerd.

De aanpassing van deze grondslag is eveneens doorgevoerd in de waardering van het belang van de groep in de joint venture Merseyrail Ltd.

De pensioenverplichtingen en het pensioenvermogen zijn gebaseerd op actuariële berekeningen die per 31 december zijn uitgevoerd. Ultimo 2019 bedroeg de netto verplichting van Abellio Transport Holdings Limited € 3 miljoen (ultimo 2018: € 1 miljoen). De gemiddelde looptijd van de pensioenverplichting is ongeveer 24 jaar.

Om het karakter van de concessie te weerspiegelen wordt voor Abellio Greater Anglia, Abellio ScotRail en Abellio West Midlands het nadelige verschil tussen pensioenverplichtingen en pensioenvermogen opgenomen onder 'langlopende verplichtingen' voor zover dit betrekking heeft op de concessieperiode. Het resterende bedrag aan het einde van de concessieperiode wordt niet in de balans opgenomen, omdat het deel uitmaakt van de schulden van de volgende concessiehouder. De netto verplichtingen bedroegen ultimo 2019 nihil (ultimo 2018: nihil). De gemiddelde looptijd van beide pensioenverplichtingen is ongeveer 20 jaar. Bij het bepalen van de pensioenlasten in de winst-en-verliesrekening wordt eveneens rekening gehouden met het deel van de pensioenkosten die niet voor rekening van huidige concessiehouder komen, maar zullen worden gedragen door andere partijen na afloop van de huidige concessieperiode.

Uitgangspunten toegezegd-pensioenregelingen

Bij de bepaling van de pensioenverplichtingen en het pensioenvermogen zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd (gebaseerd op gewogen gemiddelde):

	31 december 2019	31 december 2018
Disconteringsvoet	2,2%	3,2%
Loonsomstijging	2,2%	2,7%
Pensioenstijging	1,9%	2,1%
Inflatie	1,9%	2,1%

Tabel voor de levensverwachtingen: S1NA tables met CMI 2018 projecties plus lange termijnverwachting van 1,25 %.

Samenstelling

De samenstelling van de pensioenverplichtingen is als volgt:

(in miljoenen euro's)	31 december 2019	31 december 2018
Reële waarde van de fondsbeleggingen	2.727	1.819
Contante waarde van de toegezegd-pensioenrechten	3.764	2.335
Nadelig verschil	1.037	516
Aandeel van de werknemers	-415	-206
Nadelig verschil aan het einde van de concessieperiode	-619	-309
Afwaardering pensioenoverschot	-	-
Netto verplichtingen van de Groep (over de concessieperiode)	3	1

Gevoeligheidsanalyse

Redelijkerwijs mogelijke wijzigingen op balansdatum in één van de relevante actuariële veronderstellingen, waarbij andere veronderstellingen constant blijven, zouden de volgende invloed hebben op de bruto verplichting uit hoofde van toegezegde pensioenrechten:

(aanpassing met 0,25%) (in miljoenen euro's)	Toename	Afname
Disconteringsvoet	-213	227
Inflatie	227	-214
Toekomstige salarisverhogingen	63	-61

Verandering van de sterfteverwachting met 1 jaar zou een invloed hebben van circa € 95 miljoen (31 december 2018: € 61 miljoen) op de bruto verplichting. De invloed van deze wijzigingen op de netto verplichtingen van de Groep over de concessieperiode is naar verwachting beperkt gezien de overdracht van verplichtingen aan het einde van de concessie.

Verloop

Het verloop van het pensioenvermogen en van de pensioenverplichtingen is als volgt:

(in miljoenen euro's)	2019	2018
Fondsbeleggingen per 1 januari	1.820	1.829
Toevoeging nieuw fonds	479	-
Rentebaten	65	53
Pensioenpremies (inclusief werknemersdeel)	65	53
Uitbetaalde pensioenen	-56	-38
Administratiekosten	-10	-8
Rendement op fondsbeleggingen, exclusief rentebaten	252	-50
Koersresultaat	112	-19
Fondsbeleggingen per 31 december	2.727	1.820
Verplichtingen uit hoofde van toegezegde pensioenrechten per 1 januari	2.338	2.401
Toevoeging nieuw fonds	679	-
Pensioenlasten	118	99
Interestkosten	84	68
Uitbetaalde pensioenen	-56	-38
Netto-actuariële winst of verlies	459	-167
Koersresultaat	142	-25
Verplichtingen uit hoofde van toegezegde pensioenrechten per 31 december	3.764	2.338

Samenstelling pensioenvermogen

De samenstelling van het pensioenvermogen is als volgt:

(in miljoenen euro's)	31 december 2019	31 december 2018
Aandelen	1.791	1.107
Vastrentende waarden	181	375
Vastgoed	252	169
Geldmiddelen	349	107
Overig	154	62
Totaal	2.727	1.820

Pensioenkosten verwerkt in de winst-en-verliesrekening

(in miljoenen euro's)	2019	2018
Pensioenlasten (werkgeversdeel)	71	61
Renteresultaat	-	-
Administratiekosten	6	4
Aanpassing als gevolg van beperking concessieperiode	-37	-33
Totaal	40	32

Niet gerealiseerde actuariële resultaten

(in miljoenen euro's)	2019	2018
Actuariële winst of verlies als gevolg van:		
- demografische veronderstellingen	20	62
- financiële veronderstellingen	-520	108
- aanpassing op grond van ervaringen	-	-
Rendement op fondsbeleggingen, exclusief rentebaten	239	-50
Aanpassing als gevolg van beperking concessieperiode	140	-73
Veranderingen in deelnemersaandeel	121	-47
Totaal	-	-

De Groep verwacht op basis van de huidige waarderingsgrondslagen een bedrag van € 44 miljoen aan pensioenlasten Abellio te verwerken inzake bovengenoemde toegezegd-pensioenregelingen in 2020.

Andere langetermijnpersoneelsverplichtingen

Hieronder zijn opgenomen jubileumverplichtingen. Voor de berekening van de jubileumverplichtingen wordt de prognosetafel AG2018 gebruikt.

Het verloop van de voorziening is als volgt:

(in miljoenen euro's)	2019	2018
Verplichtingen per 1 januari	29	28
Uitkeringen	-2	-2
Actuarieel resultaat	2	1
Oprenting	3	2
Verplichtingen per 31 december	32	29

Het kortlopend deel van deze voorziening bedraagt € 2 miljoen.

De gevoeligheden zijn als volgt:

	2019	2018
Discontering (-0,5%)	4,8%	4,5%
Loonsomstijging (0,5%)	4,7%	4,2%
Carrierekansen (+25%)	3,2%	3,0%
Ontslagkansen (+25%)	-5,3%	-4,9%

Waarderingsgrondslag

Onder de personeelsbeloningen zijn opgenomen pensioenverplichtingen uit pensioenregelingen en andere verplichtingen betreffende personeelsbeloningen bestaande uit jubileumuitkeringen, VUT-uitkeringen en verplichtingen wegens arbeids-ongeschiktheid van medewerkers.

Toegezegde-bijdrageregelingen zijn regelingen waarbij de Groep geen andere verplichting heeft dan de contractuele bijdragen te voldoen. Deze bijdragen worden in de winst-en-verliesrekening verantwoord in de periode waarin de bijdrage verschuldigd is.

Toegezegd-pensioenregelingen zijn regelingen waarbij de Groep niet kan volstaan met betaling van de verplichte, contractueel overeengekomen bijdrage aan pensioenfondsen of verzekeringsmaatschappijen. De netto verplichting van de Groep wordt voor elke regeling afzonderlijk berekend door een schatting te maken van de pensioenaanspraken die werknemers hebben opgebouwd in de verslagperiode en de daaraan voorafgaande jaren. Van deze pensioenaanspraken wordt de contante waarde bepaald, welke wordt gesaldeerd met de reële waarde van het belegde pensioenvermogen. De disconteringsvoet is de rentevoet per balansdatum van hoogwaardige vastrentende waarden waarvan de looptijd de termijn van de pensioenverplichtingen benadert. Bij de berekening wordt rekening gehouden met elementen als toekomstige loonstijging als gevolg van algemene loonontwikkelingen en carrièrekansen, met inflatie en met actuele levensduurverwachtingen. De berekening wordt jaarlijks uitgevoerd door een erkende actuaaris volgens de 'projected unit credit'-methode. Wanneer de berekening resulteert in een positief saldo voor de Groep, wordt de opname van het actief beperkt tot een bedrag dat maximaal gelijk is aan het saldo van eventuele niet-opgenomen pensioenkosten van verstreken diensttijd en de contante waarde van eventuele toekomstige terugstortingen door het fonds of lagere toekomstige pensioenpremies. Het werknemersgedeelte wordt in mindering gebracht op de verplichting.

De pensioenverplichtingen die betrekking hebben op de concernonderdelen die in Verenigd Koninkrijk gevestigd zijn, worden opgenomen voor de periode waarover de vervoersconcessies lopen.

De aan het begin van het jaar op basis van de actuariële berekeningen verwachte mutatie in de pensioenverplichtingen en beleggingsresultaten worden gemuteerd in de netto verplichtingen en in de winst-en-verliesrekening verwerkt. De door werkgevers en werknemers betaalde bijdragen komen in mindering op de netto verplichtingen. De actuariële winsten en verliezen, bestaande uit het verschil tussen de werkelijke en de verwachte mutaties in de pensioenverplichtingen en beleggingsresultaten, worden verwerkt in het totaalresultaat.

Verplichtingen inzake jubileumuitkeringen en VUT-uitkeringen worden actuarieel berekend en opgenomen tegen de contante waarde. Hierbij wordt rekening gehouden met loon- en prijsontwikkelingen, recente sterftetafels en inschatting van het dienstverband. Eventuele actuariële winsten of verliezen worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen in de periode waarin deze zich voordoen. Op soortgelijke wijze worden ook de verplichtingen wegens arbeidsongeschiktheid bepaald.

Kortetermijnpersoneelsbeloningen

De nog niet opgenomen vrijetijdsaanpakken worden contant gemaakt, rekening houdend met toekomstige salarisstijgingen. Overige kortetermijnpersoneelsbeloningen worden zonder contant making gewaardeerd en opgenomen wanneer de daarmee verband houdende dienst wordt verricht.

30. Voorzieningen

(in miljoenen euro's)	Reorganisatie-voorzieningen	Voorziening bodemsanering	Overige voorzieningen	Totaal
Stand per 1 januari 2019	6	70	67	143
Dotatie	1	4	102	107
Oprenting				-
Onttrekking	-5	-	-44	-49
Overige mutaties				-
Vrijval		-1	-3	-4
Stand per 31 december 2019	2	73	122	197
Opgenomen onder:				
Langlopend	-	67	59	126
Kortlopend	2	6	63	71

Reorganisatievoorzieningen

De voorziening voor reorganisatiekosten heeft tot doel het dekken van de kosten die in het kader van

reorganisatiemaatregelen worden gemaakt. Het grootste deel van de voorziening is nodig voor afvloeiingsregelingen, overbruggingsbetalingen en herplaatsing van personeelsleden van wie de functie is opgeheven bij reorganisaties.

Voorziening bodemsanering

De voorziening voor bodemsanering dient voor beheersing en opheffing van milieuschade. De voorziening is berekend met behulp van een disconteringsvoet van gemiddeld 1,5% (2018: 1,5%).

Overige voorzieningen

Overige voorzieningen betreffen onder andere voorzieningen voor schade ten gevolge van ongevallen en brand, onzekerheden ten aanzien van afrekeningen met vervoerder, voorzieningen in verband met onderhoud van lease contracten en voorzieningen voor personeel gerelateerde onderwerpen. Ook is hieronder opgenomen de voorziening voor individuele tegemoetkomingen Tweede Wereldoorlog. De vrijval van de overige voorzieningen bevat onder andere een vrijval als gevolg van afwikkeling van de reservering met betrekking tot personeelskosten en vrijval als gevolg van gemaakte afspraken met een buitenlandse vervoerder.

Individuele tegemoetkomingen Tweede Wereldoorlog

NS heeft tijdens de Tweede Wereldoorlog in opdracht van de bezetter treinen gereden. Uit diverse gesprekken met de heer Salo Muller, een overlevende van de Holocaust, is gebleken dat bij de heer Muller, maar ook bij anderen, de wens leeft dat de NS de slachtoffers van de transporten en hun directe nabestaanden niet alleen collectief herdenkt, maar hun leed ook individueel erkent en tegemoet komt. NS vindt dat niemand gebaat is bij lange juridische procedures en heeft de bereidheid uitgesproken om op morele gronden een individuele financiële tegemoetkoming te doen aan de door haar handelen meest direct getroffen. Daarom is gezamenlijk besloten om af te zien van een juridische procedure over aansprakelijkheid en een commissie in te stellen die de tegemoetkomingsregeling zal uitvoeren. De commissie is in januari 2019 onder voorzitterschap van de heer Job Cohen

gestart met als opdracht om op morele gronden over te gaan tot individuele tegemoetkoming aan een nader vast te stellen groep overlevenden en directe nabestaanden. De Commissie Individuele Tegemoetkoming Slachtoffers WOII Transporten NS heeft op 26 juni 2019 haar advies gepresenteerd. NS heeft dit advies overgenomen en heeft in 2019 een voorziening getroffen van € 47 miljoen voor de verwachte uitkeringen en uitvoeringskosten (verantwoordt onder de overige bedrijfslasten). De aard van de regeling resulteert in een inherente schattingsonzekerheid, die zowel ziet op het aantal nog overlevenden en directe nabestaanden, alsmede het aanvraagpercentage. In 2019 is voor een bedrag van € 29 miljoen uitgekeerd en onttrokken aan de voorziening. Per 31 december 2019 is op basis van het aantal verwachte aanmeldingen de voorziening herijkt.

Waarderingsgrondslag

Een voorziening wordt in de balans opgenomen wanneer de Groep een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting heeft als gevolg van een gebeurtenis in het verleden en het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

Voorzieningen worden bepaald door de verwachte toekomstige kasstromen contant te maken op basis van een disconteringsvoet voor belasting die een afspiegeling is van de actuele markttransacties van de tijdswaarde van geld en, waar nodig, van de specifieke risico's met betrekking tot de verplichting.

Reorganisatiekosten en non-activiteitsregelingen

In verband met reorganisatie worden voorzieningen getroffen wanneer een gedetailleerd plan voor de reorganisatie is geformaliseerd en een aanvang is gemaakt met de reorganisatie of deze publiekelijk bekend is gemaakt. Er wordt geen voorziening getroffen voor toekomstige bedrijfslasten. De reorganisatievoorziening heeft voornamelijk betrekking op afvloeiingsregelingen, overbruggingsbetalingen en herplaatsingen van personeelsleden van wie de functie is opgeheven.

Voorziening voor bodemsanering

De voorziening voor bodemsanering dient ter dekking van lasten om bedrijfsmiddelen in bruikbare staat te houden of te brengen. In overeenstemming met het gepubliceerde milieubeleid van de Groep en de van toepassing zijnde wettelijke verplichtingen, worden voorzieningen voor beheersing en opheffing van milieuverontreiniging getroffen wanneer de vervuiling optreedt of blijkt te zijn opgetreden.

Verlieslatende contracten

In de balans wordt een voorziening voor verlieslatende contracten in de balans opgenomen wanneer de door de Groep naar verwachting te behalen voordelen uit een overeenkomst lager zijn dan de onvermijdbare kosten om aan de verplichtingen uit hoofde van de overeenkomst te voldoen.

De voorziening wordt gewaardeerd tegen de contante waarde van de verwachte netto kosten van de voortzetting van het contract, of indien dit lager is, tegen de contante waarde van de verwachte kosten voor de beëindiging van het contract zijnde enige compensatie of boete die voortvloeit uit het niet-naleven van het contract. Voorafgaand aan de vorming van een voorziening wordt op de activa die betrekking hebben op het contract een bijzondere waardeverminderverslies genomen.

Overige voorzieningen

Er worden voorzieningen opgenomen voor schade in verband met brand, ongevallen, verstrekte garanties, claims, voorziening onderhoudskosten leaseovereenkomsten en overige zaken.

31. Leases

Groep als lessee

De Groep heeft leasecontracten voor materieel, vastgoed en overige bedrijfsmiddelen die gebruikt worden in haar activiteiten. De verplichtingen van de Groep uit hoofde van de leaseovereenkomsten zijn gewaarborgd door het eigendomsrecht van de lessor op de geleasede activa. Over het algemeen is de Groep beperkt in de mogelijkheid om de geleasede activa te sublease. Er zijn verschillende leasecontracten die verlengings- en beëindigingsopties bevatten, die hieronder verder worden besproken.

De Groep heeft ook bepaalde lease-overeenkomsten voor machines met een leaseperiode van 12 maanden of minder en lease-overeenkomsten voor kantoorapparatuur met een lage waarde. De Groep past de opnamecriteria voor 'kortetermijn-lease' en 'lease van laagwaardige activa' vrijstellingen voor deze lcontracten toe.

Hieronder worden de boekwaarden van de opgenomen gebruiksrechten vaste activa en de mutaties gedurende de periode weergegeven.

(in miljoenen euro's)	Materieel	Vastgoed	Overig	Totaal
Samenstelling 1 januari 2019				
Aanschaffingsprijs	2.190	192	15	2.397
Gecumuleerde afschrijvingen en waardeverminderingen	775	27	2	804
Boekwaarde per 1 januari 2019	1.415	165	13	1.593
Mutaties in 2019				
Toevoegingen	783	15	5	803
Bedrijfsovername	-	-	-	-
Afschrijvingen	-402	-18	-2	-422
Bijzondere waardeverminderingen	-	-	-	-
Koersverschillen vreemde valuta	47	-	2	49
Overige mutaties	-1	1	-1	-1
Totaal mutaties boekjaar	427	-2	4	429
Samenstelling 31 december 2019				
Aanschaffingsprijs	2.991	208	21	3.220
Gecumuleerde afschrijvingen en waardeverminderingen	1.149	45	4	1.198
Boekwaarde per 31 december 2019	1.842	163	17	2.022

Hieronder worden de boekwaarden van de leaseverplichtingen en de mutaties gedurende de periode weergegeven:

(in miljoenen euro's)	2019
Financial leaseverplichtingen per 1 januari	46
Aanpassing naar aanleiding van toepassing IFRS 16	1.604
Leaseverplichtingen per 1 januari	1.650
Toevoegingen	825
Toegerekende rente	37
Betalingen	-457
Valutaverschillen	53
Lease verplichtingen per 31 december	2.109
Opgenomen onder:	
Langlopend	1.676
Kortlopend	433

De leaseverplichting kan worden opgesplitst naar de volgende landen:

(in miljoenen euro's)	31 december 2019
Verenigd Koninkrijk	959
Duitsland	953
Nederland	197
Totaal	2.109

De analyse van de looptijd van de leaseverplichtingen wordt toegelicht in noot 26.

De volgende bedragen zijn opgenomen in de winst-en-verliesrekening:

(in miljoenen euro's)	2019
Afschrijvingskosten gebruiksrecht activa	422
Rentelasten leasecontracten	37
Kosten in verband met kortetermijn-leaseovereenkomsten (Overige bedrijfslasten)	49
Kosten in verband met de huur van laagwaardige activa (Overige bedrijfslasten)	18
Variabele leasebetalingen (Overige bedrijfslasten)	1
Totaal opgenomen in de winst en verliesrekening	527

De Groep heeft geen leaseovereenkomsten met materiële variabele leasebetalingen.

Waarderingsgrondslag

De Groep neemt een gebruiksrecht en een leaseverplichting op de aanvangsdatum van de leaseovereenkomst op. Het gebruiksrecht wordt in eerste instantie gewaardeerd tegen kostprijs, die bestaat uit het initiële bedrag van de leaseverplichting, aangepast voor eventuele leasebetalingen die op of voor de aanvangsdatum van de leaseovereenkomst zijn gedaan, plus eventuele initiële directe kosten die zijn gemaakt en een schatting van de kosten voor de ontmanteling en verwijdering van het onderliggende actief of voor het herstel van het onderliggende actief of de locatie waar het actief zich bevindt, verminderd met eventuele ontvangen leasebonussen.

Het gebruiksrecht wordt vervolgens lineair afgeschreven vanaf de aanvangsdatum tot het einde van de leaseperiode. De gemiddelde afschrijvingstermijnen zijn:

- Materieel: 6 jaar
- Vastgoed: 11 jaar
- Overig: 9 jaar

Daarnaast wordt het gebruiksrecht van het actief periodiek verminderd met eventuele bijzondere waardeverminderingverliezen en aangepast voor bepaalde herwaarderingen van de leaseverplichting.

De leaseverplichting wordt in eerste instantie gewaardeerd tegen de contante waarde van de leasebetalingen die niet zijn betaald op de aanvangsdatum, gediscoteerd met behulp van de marginale rentevoet van de Groep. De leaseverplichting wordt gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs met behulp van de effectieve-rentemethode. Ze wordt geherwaardeerd wanneer er een wijziging is in de toekomstige leasebetalingen als gevolg van een wijziging in een index of tarief, als er een wijziging is in de schatting van de Groep van het bedrag dat naar verwachting verschuldigd zal zijn onder een restwaardegarantie, als de Groep zijn beoordeling wijzigt van het feit of hij een aankoop-, verlengings- of beëindigingsoptie zal uitoefenen.

32. Niet in de balans opgenomen regelingen

Tegen NS en/of groepsmaatschappijen lopen een aantal onderzoeken en zijn diverse claims ingediend die door haar worden betwist. Voor zover noodzakelijk geacht zijn hiervoor voorzieningen getroffen. Een aantal belangrijke onderwerpen wordt hieronder toegelicht.

ACM

In het besluit van 6 maart 2015 heeft de ACM geconcludeerd dat NS artikelen 67 en 71 van de Spoorwegwet ("Spw") heeft overtreden door in het kader van de aanbesteding Limburg geen redelijk aanbod te doen voor wat betreft een aantal voorzieningen. Op 22 mei 2017 heeft de ACM geoordeeld dat NS in strijd heeft gehandeld met artikel 24 van de Mededingingswet en artikel 102 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie. De ACM heeft NS hiervoor een boete opgelegd van € 40,95 miljoen. De ACM stelt, op grond van een normenkader dat zij zelf heeft bepaald, dat de bieding van NS niet aan de interne rendementseis zou voldoen. Deze benadering van de ACM is nieuw en heeft verstrekende gevolgen voor de spoorsector en toekomstige aanbestedingen en investeringen door NS. Gelet hierop heeft NS bezwaar aangetekend tegen het besluit. NS betwist dat zij een verlieslatend bod zou hebben gedaan bij de aanbesteding van het openbaar vervoer in Limburg. Het bod voldeed ook aan de interne rendementseis. NS is het daarom oneens met het oordeel en onderbouwing van het besluit van de ACM. NS heeft door middel van een bezwaarschrift aan de ACM gevraagd het besluit te heroverwegen. Op 29 maart 2018 heeft de ACM de bezwaren van NS afgewezen. NS heeft beroep ingesteld

tegen het besluit op bezwaar. De opgelegde boete is in 2017 voldaan en ten laste gebracht van het resultaat 2017. De rechtbank Rotterdam heeft op 27 juni 2019 het besluit van de ACM vernietigd. De boete blijft niet in stand en is in juli 2019 teruggestort aan NS en in 2019 in het resultaat verwerkt. De ACM heeft hoger beroep aangetekend en een termijn gevraagd om de gronden aan te vullen.

Openbaar Ministerie

Het Openbaar Ministerie (Functioneel Parket 's-Hertogenbosch) is in 2015 een strafrechtelijk onderzoek gestart naar mogelijke strafbare feiten in verband met de aanbesteding voor het openbaar vervoer in Limburg. Het onderzoek is gericht op feiten en omstandigheden rondom een vermeende constructie inzake het bekendmaken van bedrijfsgeheimen. Onder meer de vennootschappen NS Groep N.V., Qbuzz B.V., Abellio Transport Holding B.V. en Abellio Nederland B.V. zijn als verdachte aangemerkt. In februari 2016 heeft de NS Groep N.V. het eind proces-verbaal met betrekking tot het strafrechtelijke onderzoek ontvangen. Het OM heeft nadien NS Groep N.V. gedagvaard. De inhoudelijke behandeling heeft in het tweede deel van 2017 plaatsgevonden. Op 21 december 2017 heeft de Rechtbank Oost-Brabant NS vrijgesproken ten aanzien van twee aan NS ten laste gelegde feiten en is het openbaar ministerie niet-ontvankelijk verklaard ten aanzien van een derde aan NS ten laste gelegd feit.

Het openbaar ministerie heeft hoger beroep ingesteld tegen het vonnis van 21 december 2017. De uitkomst hiervan en welke financiële consequenties dit zal hebben (hoogte eventuele boete, transactie etc.) valt op dit moment dan ook niet betrouwbaar vast te stellen. Als gevolg hiervan is geen voorziening opgenomen.

Chroom 6

Op donderdag 31 januari 2019 heeft het RIVM de resultaten gepresenteerd van het onderzoek Chroom-6 bij het re-integratieproject tROM in Tilburg. In het Tilburgse project tROM werkten tussen 2004 en 2011 uitkeringsgerechtigden aan onder andere NS-treinen en museumtreinen in de toenmalige werkplaats van NedTrain Tilburg. Het RIVM heeft onderzoek uitgevoerd, waaraan NS haar medewerking heeft verleend. Een onafhankelijke commissie heeft aan de hand van de onderzoeksresultaten conclusies getrokken en adviezen geformuleerd. De commissie heeft stevige conclusies getrokken, ook over de rol van NS in het Tilburgse project. De gemeente Tilburg, NS en het Spoorwegmuseum hebben volgens de commissie allemaal steken laten vallen. Begin februari 2019 hebben partijen bekendgemaakt dat zij gezamenlijk en elk vanuit de eigen verantwoordelijkheid tot een regeling komen. Om op deze manier zo snel mogelijk duidelijkheid te bieden aan de betrokkenen.

NS heeft haar aandeel in de verwachte kosten reeds voorzien per 31 december 2018 en geupdate naar de inzichten per 31 december 2019. De mutatie van de voorziening is opgenomen onder de overige bedrijfslasten.

Verder doet Politie in opdracht van het Openbaar Ministerie op dit moment strafrechtelijk onderzoek, waarbij NedTrain als één van de verdachten is aangemerkt. De uitkomsten van dit onderzoek zijn op dit moment onzeker.

Langlopende contracten

Ultimo 2019 bestaat een aantal meerjarige financiële verplichtingen jegens derden. In de eerste plaats hebben deze betrekking op leaseovereenkomsten voor treinen, bedrijfsauto's en reproductieapparatuur. In de tweede plaats gelden meerjarige contracten voor dienstverlening door derden op het gebied van automatisering, onderhoud en schoonmaak.

Energiecontracten

Ultimo 2019 bedraagt de afnameverplichting van het energiecontract in Nederland van de reeds afgedekte volumes, de vergoeding voor Programma Verantwoordelijkheid en de opslag voor groene stroom voor de periode 2020-2024 (het restant van het 10-jarige contract) € 235 miljoen (stand ultimo 2018 € 218 miljoen). Het voor 2020 en 2021 verwachte volume is nagenoeg volledig afgedekt. De transportkosten en energiebelasting maken geen deel uit van de weergegeven afnameverplichting. Indien het verschil tussen marktwaarden en contractwaarde boven een bepaalde drempel uitkomt, dient de Groep dan wel Eneco garanties dan wel cash collateral te stellen aan de andere partij. De storting en verplichting, indien deze er zijn, worden met elkaar gesaldeerd aangezien beide onlosmakelijk met elkaar samenhangen. Ultimo 2019 heeft NS € 9 miljoen (ultimo 2018: € 65 miljoen) aan zekerheden ontvangen in de vorm van margin gelden.

Voor een nadere toelichting op energiecontracten wordt verwezen naar noot 26.

Fiscale eenheid

Alle tot de Groep behorende Nederlandse dochterondernemingen voor de vennootschapsbelasting zijn gevoegd in de fiscale eenheid NV Nederlandse Spoorwegen. Dientengevolge is de Groep hoofdelijk aansprakelijk voor de belastingschulden van de in de fiscale eenheid opgenomen dochterondernemingen.

Investeringsverplichtingen

Ultimo 2019 heeft de Groep investeringsverplichtingen uitstaan voor € 1.312 miljoen (2018: € 1.377 miljoen), voornamelijk voor de aankoop en revisie van treinen en investeringen in stationsomgevingen.

Nog niet ingegane leaseverplichtingen

De Groep heeft diverse leasecontracten die per 31 december 2019 nog niet zijn ingegaan. De toekomstige betalingen voor deze niet-opzegbare leasecontracten bedragen € 117 miljoen op ten hoogste één jaar, € 683 miljoen op ten hoogste vijf jaar en € 246 miljoen daarna.

Voorwaardelijke verplichtingen

Van het aandeel van de Groep in het geplaatste aandelenkapitaal (omgerekend € 111 miljoen) van Eurofima AG is omgerekend € 28 miljoen gestort. De Groep heeft een opeisbare volstortingsverplichting en garantieverplichtingen voor omgerekend € 278 miljoen. De verplichting kan worden opgeëist indien de eigen vermogenspositie van Eurofima AG daar aanleiding toe geeft.

Als gevolg van de afspraken over de IC Brussel met de Belgische vervoerder in het kader van het hoofd railnet houdt de Groep rekening met een voor de Groep negatief saldo in de verrekening van de exploitatielasten van dit traject. De omvang van dit saldo is afhankelijk van het exploitatieresultaat op dat traject.

Garanties

De Groep heeft voor een bedrag van € 1.033 miljoen (31 december 2018: € 830 miljoen) garanties verstrekt ter zake uitvoering van de diverse concessies.

Concessies

Gedurende 2019 heeft de Groep de volgende concessies:

Concessies in 2019	Expiratiedatum	Type contract
Nederland		
Hoofdrailnet/ HSL-Zuid	31 december 2024	netto
Treindienst Gouda- Alphen aan den Rijn	11 december 2031	netto
Verenigd Koninkrijk		
Merseyrail-concessie rondom Liverpool	20 juli 2028	gemengd
Greater Anglia-concessie (East Anglia)	12 oktober 2025	gemengd
Abellio London-concessies (bus)	zie hierna	bruto
ScotRail-concessie in Schotland	31 maart 2022	gemengd
West Midlands treinconcessie	31 maart 2026	gemengd
East Midlands treinconcessie (vanaf 18 augustus 2019)	21 augustus 2027	gemengd
Duitsland		
Emscher Ruhrtal	december 2019	bruto
Ruhr Sieg Netz	december 2034	bruto
Der Mungstener	december 2028	bruto
Saale-Thüringen-Südharz	december 2030	bruto
Niederrhein-Netz	december 2028	bruto
Rhine-Ruhr-Express (start van de operatie in twee stappen; december 2018 en december 2020)	december 2033	bruto
Stuttgarter Netze (start van de operatie in juni 2019)	december 2032	bruto
Dieselnetz Sachsen-Anhalt (start van de operatie in december 2018)	december 2032	bruto
S-Bahn Rhein-Ruhr (start van de operatie in december 2019)	december 2034	bruto

Toelichting

Een netto contract is een contract met omzetrisico ten aanzien van reizigersopbrengsten.

Een bruto contract is een contract zonder omzetrisico ten aanzien van reizigersopbrengsten.

Een gemengd contract is een netto contract met bepaalde beschermingsconstructies ten aanzien van reizigersopbrengsten.

Nederland

Hoofdrailnet

De hoofdrailnet-concessie (HRN) is verleend door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en betreft het reizigersvervoer per spoor op het hoofdrailnet in Nederland. De oude HRN-concessie en de HSL-concessie (zie volgende paragraaf) eindigden eind 2014 en het ministerie heeft in december 2014 een nieuwe geïntegreerde hoofdrailnet-concessie aan NS verleend voor de periode 1 januari 2015 tot 31 december 2024. De treindiensten over de HSL-Zuid vallen met ingang van 1 januari 2015 ook onder deze concessie. In de concessie is vastgelegd dat de prestaties over de duur van de concessie verbeteren. De interim evaluatie en eindevaluatie zullen respectievelijk over 2019 en 2024 plaatsvinden. Indien NS de

streefwaarden voor 2019 respectievelijk 2024 niet haalt, is NS per niet behaalde prestatie-indicator een geldsom verschuldigd van € 1,5 miljoen tot een maximum totaalbedrag van € 19,5 miljoen per evaluatiemoment. Indien NS aan voorwaarden heeft voldaan dan is een maximale bonus te behalen van € 10 miljoen per evaluatie. Daarnaast kan het ministerie aan NS een boete van maximaal € 6,5 miljoen per jaar opleggen als NS de bodemwaarden uit de concessie voor de prestatie-indicatoren niet haalt. De prestatie-indicatoren worden gemeten op de prestatiegebieden: algemeen (klantoordeel), deur-tot-deur reis, reisgemak (vervoercapaciteit in de spits), reisinformatie (bij ontregelingen), (sociale) veiligheid en betrouwbaarheid (reizigerspunctualiteit). Over 2019 heeft NS een bonus verantwoord van € 5,5 miljoen als gevolg van behaalde prestatie-indicatoren.

Met de overheid zijn onder andere afspraken gemaakt ten aanzien van de productiemiddelen (met name rollend materieel) die worden ingezet ten behoeve van de uitvoering van de hoofdrailnet concessie. Afhankelijk van de eigendomssituatie en de vorm van aanbesteding kunnen de productiemiddelen bij (gedeeltelijk of geheel) verlies van de hoofdrailnet-concessie worden verhuurd aan de opvolgende concessiehouder, worden verkocht tegen boekwaarde en/of zullen de leases één op één worden overgenomen door de opvolgende concessiehouder.

In 2019 bedraagt de totale gebruiks- en concessievergoeding € 157 miljoen voor de geïntegreerde hoofdrailnet/HSL-Zuid concessie. In het onderhandelakkoord van 2011 is een correctiemechanisme opgenomen ter afwending van het faillissement van HSA. Dit correctiemechanisme is overgenomen in de uitvoeringsovereenkomst ten behoeve van de concessie en heeft de volgende strekking. Indien het gemiddelde rendement van de concessiehouder over een vastgestelde periode lager is dan de drempelwaarde (4%) heeft zij recht op een correctie van de concessieprijs (ten hoogte van het verschil tussen het werkelijke rendement en 4%, waarbij de correctie over de totale concessieduur is gemaximeerd op € 144 miljoen prijspeil 2010). Over 2015 bestond geen recht op een dergelijke correctie. Het eventuele recht op een correctie is in 2016 voor het eerst berekend over het gemiddelde rendement van 2015 en 2016, vervolgens steeds over de voorgaande drie jaren. Een op grond van de uitvoeringsovereenkomst ontstaan recht op een correctie van de concessieprijs komt niet te vervallen op het moment dat in latere jaren het rendement hoger is dan de drempelwaarde. De uitbetaling van een ontstaan recht op een correctie van de concessieprijs zal conform de uitvoeringsovereenkomst gespreid plaatsvinden. Het correctiemechanisme met betrekking tot de gemiddelde rentabiliteit zal gedurende de concessie lineair worden verantwoord over de gehele concessieduur.

In de concessie is ook een correctiemechanisme opgenomen ten aanzien van een verrekening van eventuele meevallers in de energieprijzontwikkelingen over de periode van de concessie. Deze correctie wordt cumulatief berekend waarbij NS 75% van het verschil tussen de werkelijke energieprijzen en de geprognosticeerde energieprijzen volgens de business case verschuldigd is aan I&W, waarbij geen correctie plaatsvindt op het moment dat het cumulatief werkelijk rendement onder het cumulatief normrendement ligt. Los van bovenstaande berekening is NS over 2016 éénmalig een bedrag van € 56 miljoen onvoorwaardelijk verschuldigd aan het ministerie. Deze betaling wordt lineair geamortiseerd over de gehele looptijd van de concessie. De regeling is gemaximeerd op € 290 miljoen (inclusief éénmalige betaling) en zal nooit leiden tot een betaling van I&W aan NS. Over 2019 en voorgaande jaren is geen correctie energiekosten verschuldigd.

Concessie Gouda-Alphen aan den Rijn

In 2019 heeft NS de concessie Gouda – Alphen aan den Rijn uitgevoerd met een looptijd tot en met 11 december 2031. De concessie is verleend door de betrokken provincie. Voor de uitvoering van de concessie wordt een vergoedingsbedrag ontvangen van de concessieverlener.

De concessie is verleend door de betrokken provincie. Voor de uitvoering van de concessie wordt een vergoedingsbedrag ontvangen van de concessieverlener.

Verenigd Koninkrijk

Merseyrail-concessie

Deze franchise wordt geëxploiteerd als een 50/50 joint venture met Serco, een beursgenoteerde Britse onderneming. Het betreft het personenvervoer op het spoorwegnet in de regio rond Liverpool. Er bestaat een verplichting om welomschreven diensten (dienstregeling, kwaliteit van de dienst) te exploiteren tegen een vaste vergoeding die door de regionale autoriteiten wordt betaald. Om de vijf jaar vindt er een evaluatie plaats, waarbij onder meer wordt nagegaan of de activiteiten nog steeds "efficiënt" zijn. Merseyrail heeft met succes 3 evaluaties doorlopen en één evaluatie is uitgevoerd in 2018. De concessie heeft een looptijd van 25 jaar (tot 20 juli 2028). Er is een optie voor een verlenging met 5 jaar. De jaarlijkse betaling van de overheid (de subsidie) wordt bepaald in het contract en wordt jaarlijks geïndexeerd.

Greater Anglia-concessie (East Anglia)

Abellio was de exploitant van de vorige Greater Anglia franchise, die in oktober 2016 afliep, en won de nieuwe Greater Anglia concessie in augustus 2016. Deze franchise wordt geëxploiteerd door de volledige dochteronderneming Abellio East Anglia Ltd., die in augustus 2016 de nieuwe concessie voor Greater Anglia won. In 2017 is in totaal 40% van het aandeel van de concessie verkocht aan Mitsui. De concessie exploiteert passagiersvervoer op het spoorwegnet in de regio Anglia in het oosten van Engeland. De concessie is op 16 oktober 2016 van start gegaan en loopt tot 12 oktober 2025, met een optie voor een verdere verlenging met een jaar. De verplichting bestaat om tegen september 2020 het gehele huidige wagenpark te vervangen door nieuwe voertuigen die op de routes Rural, Intercity, Stansted Express, West Anglia en Great Eastern moeten rijden. Hierdoor zal het aantal zitplaatsen toenemen. Andere verplichtingen zijn onder meer de verplichting GBP 120 miljoen te investeren in de bouw van opslagplaatsen en GBP 60 miljoen in de modernisering van stations.

ScotRail concessie

Abellio heeft in oktober 2014 de ScotRail-franchise gewonnen. De franchise is op 1 april 2015 van start gegaan en heeft een looptijd van 7 jaar. De ScotRail-franchise is toegekend door Transport Scotland en wordt geëxploiteerd door de volle dochter Abellio ScotRail Ltd, die intercity-, regionaal en provinciaal personenvervoer per trein op het Schotse nationale spoorwegnet verzorgt. Er bestaat een verplichting om de gespecificeerde diensten (dienstregeling, kwaliteit van de diensten) te verlenen tegen een vooraf vastgestelde vergoeding die door de overheid wordt betaald (subsidie) en die op jaarbasis wordt geïndexeerd.

In december 2019 besloot de Schotse regering niet in te stemmen met onze commercieel levensvatbare optie om de franchise te verlengen tot 2025 en maakte vervolgens gebruik van de breekclausule in de franchiseovereenkomst om de ScotRail-franchise begin maart 2022 te beëindigen.

West Midlands concessie

Abellio startte de West Midlands franchise op 10 december 2017. De franchise loopt tot 31 maart 2026. Het bestrijkt het gebied rond Birmingham en de diensten van Londen Euston naar Crewe en van Liverpool naar Birmingham. De franchise wordt geëxploiteerd door West Midlands Trains Ltd, een 70:15:15 onderneming tussen Abellio, East Japan Railway Company en Mitsui & Co Ltd. De franchiseovereenkomst bepaalt dat in 2021 nieuwe treinen moeten worden geïntroduceerd om ruimte te bieden aan meer passagiers tijdens piekperiodes in Birmingham en Londen. De lange treinen betekenen meer zitplaatsen en meer ruimte voor passagiers. In deze franchise wordt ook geïnvesteerd in een beter ticketsysteem en betere reisinformatie als onderdeel van de veranderingen die bedoeld zijn om de reizen van passagiers te verbeteren.

East Midlands franchise

Abellio startte de East Midlands franchise op 18 augustus 2019. De franchise loopt tot 21 augustus 2027. De franchise omvat de Midland Main Line, met als eindpunt London St. Pancras, waar de diensten naar Derby, Leicester, Sheffield en Nottingham worden uitgevoerd. Het omvat ook een netwerk van lokale lijnen die bestemmingen zoals Grantham, Lincoln en Mansfield bedienen. De routes omvatten ook diensten naar Luton Airport en East Midlands Parkway. De franchiseovereenkomst voorziet in de introductie van gloednieuwe treinen die de bestaande intercityvloot volledig vervangen en de passagiers zullen profiteren van een toename van 80% van het aantal ochtendspitszitplaatsen in Nottingham, Lincoln en St Pancras. Passagiers zullen ook snellere reistijden over lange afstanden zien, een nieuwe expresdienst van Corby via Luton naar Londen, de invoering van verbeterde vertragingsvergoedingen en flexipasstickets voor een betere prijs-kwaliteitsverhouding.

Londen

Abellio London exploiteert buslijnen in Londen vanuit een aantal depots (met een marktaandeel van 8%). De franchises hebben een gemiddelde looptijd van 5 jaar met een optie voor een verlenging van 2 jaar, afhankelijk van het behalen van verschillende prestatiecriteria.

Duitsland

Abellio exploiteert verschillende treindiensten in de regio's Noordrijn-Westfalen (NRW), Centraal- en Zuid-Duitsland tegen een vooraf door de overheid betaalde vergoeding (subsidie), die jaarlijks wordt geïndexeerd. De concessies hebben een looptijd die op verschillende momenten tussen 2028 en 2034 afloopt.

In december 2016 is het Duitse deel van de Niederrhein-Netz-franchise van start gegaan, van Düsseldorf tot Arnhem (Nederland).

In juni 2016 kreeg Abellio twee routes van de RRX (Rijn-Ruhr-Express) toegewezen, waarvan de exploitatie in twee stappen zal starten. De eerste route, van Münster naar Dortmund, Düsseldorf, Keulen en Aken, startte op 9 december 2018 en de tweede, van Düsseldorf naar Dortmund, Paderborn en Kassel, in 2020.

In november 2016 won Abellio de Stuttgarter Netze franchise. Abellio zal de franchise vanaf juni 2019 exploiteren met nieuwe treinen in de regio Baden-Württemberg.

Abellio won in december 2016 ook de DISA-franchise (DISA) voor het Sachsen-Anhaltische dieselnet. Abellio begon deze franchise vanaf 9 december 2018 op een aantal routes in de regio Sachsen-Anhalt.

In juli 2016 won Abellio de S-Bahn Rhein-Ruhr-franchise. Abellio exploiteert deze franchise vanaf december 2019 op een aantal routes in de regio NRW.

In december 2016 slaagde Abellio er met succes in om haar Ruhr-Sieg-Netz-franchise te verdedigen. Abellio startte de exploitatie van de franchise vanaf 2019 met een aantal treinen.

Op 6 december 2017 breidde de Groep zijn belang in Westfalen-Bahn uit van 25% naar 100%. WestfalenBahn is gevestigd in Bielefeld. Met de Expresslines Emsland verbindt het de steden Braunschweig en Hannover in Nedersaksen met Bielefeld en Rheine in Noordrijn-Westfalen. Vanuit Münster is er een directe lijn via Meppen en Leer naar Emden aan de Noordzee.

33. Verbonden partijen

De transacties met verbonden partijen vinden plaats op basis van het arms length-principe.

Alle geplaatste aandelen zijn in handen van de Staat. Een significante transactie met aan de Staat gelieerde onderneming (Dienst Uitvoering Onderwijs) betreft de ontvangen vergoeding voor de studentenkaart (2019: € 458 miljoen, 2018: € 448 miljoen).

Betalingen van de gebruiksvergoeding voor de Nederlandse infrastructuur vinden plaats aan ProRail BV, een aan de Staat gelieerde onderneming. Deze is toegelicht in noot 32.

Daarnaast heeft de Groep in 2019 een bedrag van €17 miljoen (2018: € 18 miljoen) ontvangen van de Staat voor subsidies vanuit diverse regelingen. Deze subsidies zijn verantwoord als opbrengsten.

Uit hoofde van de uitvoering van de werkzaamheden door Translink Systems BV heeft de Groep in 2019 vergoedingen aan Translink betaald voor een bedrag van € 0,1 miljoen (2018: € 0,1 miljoen) voor geleverde producten en diensten. Translink Systems BV houdt zich bezig met de ontwikkeling, implementatie en het gebruik van het elektronische registratie- en betaalsysteem voor het openbaar vervoer in Nederland.

De transacties met raad van bestuur en commissarissen zijn toegelicht onder noot 2.

Er hebben in 2019 en 2018 geen significante transacties plaatsgevonden met joint ventures en overige deelnemingen.

Groepsmaatschappijen

De belangrijkste vennootschappen die zijn opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening zijn:

	Percentage deelname		Statutaire zetel
	2019	2018	
Werkmaatschappijen			
NS Reizigers BV*	100,0	100,0	Utrecht
Abellio Transport Holding BV	100,0	100,0	Utrecht
NedTrain BV*	100,0	100,0	Utrecht
NS Financial Services (Holdings) Ltd	100,0	100,0	Dublin
NS Stations BV*	100,0	100,0	Utrecht
NS Vastgoed BV*	100,0	100,0	Utrecht
NS Insurance NV	100,0	100,0	Utrecht
NS Opleidingen BV*	100,0	100,0	Utrecht
NS Lease BV*	100,0	100,0	Utrecht
Dochterondernemingen van werkmaatschappijen			
Thalys Nederland NV*	100,0	100,0	Utrecht
NS Internationaal BV*	100,0	100,0	Utrecht
NS Stations Retailbedrijf BV*	100,0	100,0	Utrecht
NS Fiets BV*	100,0	100,0	Utrecht
NS OV-Fiets BV*	100,0	100,0	Utrecht
Stationsfoodstore BV*	100,0	100,0	Utrecht
NS Poort Ontwikkeling BV	100,0	100,0	Utrecht
NS Financial Services Company	100,0	100,0	Dublin
DISA Assets Ltd	-	100,0	Dublin
Abellio Nederland BV	100,0	100,0	Utrecht
Abellio Transport Group Ltd	100,0	100,0	Glasgow
Abellio Transport Holdings Ltd	100,0	100,0	London
Abellio Greater Anglia Ltd	100,0	100,0	London
Abellio East Anglia Ltd	60,0	60,0	London
Abellio West Midlands Ltd	70,1	70,1	Birmingham
Abellio East Midlands Ltd	100,0	-	London
Abellio Rail Baden-Württemberg GmbH	100,0	100,0	Stuttgart
Abellio Rail Mitteldeutschland GmbH	100,0	100,0	Halle
Abellio Rail NRW GmbH	100,0	100,0	Essen
Abellio GmbH	100,0	100,0	Essen
Abellio ScotRail Ltd	100,0	100,0	Glasgow
Abellio West London Ltd	100,0	100,0	London
Abellio London Ltd	100,0	100,0	London
WestfalenBahn GmbH	100,0	100,0	Bielefeld
Joint ventures			
Merseyrail Services Holding Company Ltd	50,0	50,0	Hampshire
Overige belangen			
Reisinformatiegroep BV	41,7	41,7	Utrecht
Eurofima AG	5,8	5,8	Basel

* *NS Groep NV heeft zich in overeenstemming met het bepaalde in art. 403 Boek 2 BW aansprakelijk gesteld voor de uit rechtshandelingen voortvloeiende schulden.*

Een volledige lijst van groepsmaatschappijen, geassocieerde deelnemingen en joint ventures in overeenstemming met de volgens de artikelen 2:379 en 2:414 BW vereiste vermeldingen is neergelegd op het kantoor van het Handelsregister te Utrecht.

34. Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum geweest die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum dan wel gebeurtenissen die van belang zijn voor de oordeelsvorming van de gebruikers van de jaarrekening.

Enkelvoudige jaarrekening

Enkelvoudige balans per 31 december 2019

(vóór resultaatbestemming)

(in miljoenen euro's)

31 december 2019 **31 december 2018**

Financiële vaste activa	3.763	3.616
Totaal activa	3.763	3.616
Eigen vermogen		
Geplaatst aandelenkapitaal	1.012	1.012
Overige reserves	2.146	2.170
Herwaarderingsreserve deelnemingen	59	61
Wettelijke reserve ontwikkelingskosten	350	281
Wettelijke reserve omrekenverschillen	-12	-14
Resultaat over de verslagperiode	208	106
	3.763	3.616
Totaal passiva	3.763	3.616

Enkelvoudige winst-en-verliesrekening 2019

(in miljoenen euro's)

	2019	2018
Overig resultaat	-	-
Resultaat groepsmaatschappijen na belastingen	208	106
Netto resultaat	208	106

Grondslagen voor de jaarrekening

Algemeen

NV Nederlandse Spoorwegen maakt voor de bepaling van de grondslagen voor de waardering van activa en passiva en resultaatbepaling van haar enkelvoudige jaarrekening gebruik van de optie die wordt geboden in artikel 2:362 lid 8 BW. Dit houdt in dat de grondslagen voor de waardering van activa en passiva en resultaatbepaling (hierna 'waarderingsgrondslagen') van de enkelvoudige jaarrekening van NV Nederlandse Spoorwegen gelijk zijn aan die welke voor de geconsolideerde jaarrekening zijn toegepast. Hierbij worden deelnemingen, waarop invloed van betekenis wordt uitgeoefend, op basis van de equity-methode gewaardeerd.

Onder toepassing van artikel 402 lid 1 Titel 9 Boek 2 BW is in de enkelvoudige jaarrekening van NV Nederlandse Spoorwegen volstaan met een beknopte winst-en-verliesrekening.

Deelnemingen in groepsmaatschappijen

De deelnemingen in groepsmaatschappijen worden gewaardeerd volgens de equity-methode, waarbij verliezen slechts in aanmerking worden genomen voor zover de aandeelhouder gehouden is deze aan te zuiveren.

Resultaat groepsmaatschappijen

Het resultaat groepsmaatschappijen bestaat uit het resultaat na winstbelasting.

Toelichting op de enkelvoudige balans en winst-en-verliesrekening

De in de toelichting opgenomen bedragen zijn in miljoenen euro's, tenzij anders is aangegeven.

Financiële vaste activa

Deelnemingen in groepsmaatschappijen

(in miljoenen euro's)	2019	2018
Stand per 1 januari	3.616	3.476
Aanpassing naar aanleiding van IFRS 9	-	45
Aanpassing naar aanleiding van IFRS 16	-34	-
Herziene stand per 1 januari	3.582	3.521
Resultaataandeel	208	106
Uitgekeerd dividend over voorgaande verslagperiode	-37	-8
Overige mutaties	10	-3
Stand per 31 december	3.763	3.616

Eigen vermogen

Overige reserves

(in miljoenen euro's)	Afdekkings-reserve	Reële waarde reserve	Actuariële reserve	Algemene reserve	Totaal overige reserves	Wettelijke reserve ontwikkelingskosten	Herwaarderings-reserve deelnemingen	Wettelijke reserve omrekenings-verschillen
Stand per 31 december 2017	-4	-	-	2.153	2.149	222	61	-14
Aanpassing naar aanleiding van toepassing IFRS 9		45			45			
Stand per 1 januari 2018	-4	45	-	2.153	2.194	222	61	-14
Mutaties herwaarderingsreserves	-3	-	-		-3		-	
Uitgekeerd dividend				-8	-8			
Resultaat over voorgaande verslagperiode				46	46			
Overige mutaties			-	-59	-59	59		
	-3	-	-	39	36	59	-	-
Stand per 31 december 2018	-7	45	-	2.132	2.170	281	61	-14
Aanpassing naar aanleiding van toepassing IFRS 16				-33	-33		-2	
Stand per 1 januari 2019	-7	45	-	2.099	2.137	281	59	-14
Mutaties herwaarderingsreserves	2	7			9		-	2
Uitgekeerd dividend			-	-37	-37			
Resultaat over voorgaande verslagperiode				106	106			
Overige mutaties				-69	-69	69		
	2	7	-	-	9	69	-	2
Stand per 31 december 2019	-5	52	-	2.099	2.146	350	59	-12

De wettelijke reserve is gevormd voor ontwikkelingskosten van software. De herwaarderingsreserve is gevormd voor rechtstreekse vermogensmutaties in joint ventures en voor niet uitkeerbaar gedeelte van het eigen vermogen van NS Insurance. De wettelijke reserve omrekeningsverschillen omvat alle koersverschillen op vreemde valuta die ontstaan door de omrekening van de jaarrekening van buitenlandse activiteiten, evenals door de omrekening van verplichtingen waarmee de netto-investering van de vennootschap in een buitenlandse groepsmaatschappij is afgedekt.

De afdekkingsreserve is een wettelijke reserve die bestaat uit de cumulatieve mutatie in de reële waarde van afdekkingsinstrumenten (derivaten) wanneer de afgedekte transactie nog niet heeft plaatsgevonden of de afgedekte positie nog niet is afgewikkeld.

De reële-waardereserve is een wettelijke reserve die de cumulatieve mutatie in de reële waarde van tegen reële waarde gewaardeerde beleggingen – totaalresultaat omvat totdat de belegging niet langer in de balans wordt opgenomen.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

De NV Nederlandse Spoorwegen en geconsolideerde deelnemingen hebben, anders dan vermeld in noot 32, geen claims ontvangen die niet op een adequate manier in de balans zijn verwerkt.

Zowel NV Nederlandse Spoorwegen als de Nederlandse dochterondernemingen zijn voor de vennootschapsbelasting gevoegd in de fiscale eenheid NV Nederlandse Spoorwegen. Dientengevolge is NV Nederlandse Spoorwegen hoofdelijk aansprakelijk voor de belastingsschulden van de in de fiscale eenheid opgenomen dochterondernemingen.

Belangrijkste deelnemingen

NV Nederlandse Spoorwegen is de houdstermaatschappij van NS Groep NV. NS Groep NV is de enige dochteronderneming van NV Nederlandse Spoorwegen. Voor een overzicht van de deelnemingen wordt verwezen naar noot 33.

Utrecht, 26 februari 2020

Raad van commissarissen

De heer G.J.A. van de Aast
Voorzitter

Mevrouw M.E. van Lier Lels

De heer H.H.J. Dijkhuizen

Mevrouw N. Albayrak

Mevrouw J.L. Stuijt

De heer W.J. van der Feltz

Raad van bestuur

De heer R.H.L.M. van Boxtel
President-directeur

De heer H.L.L. Groenewegen
Directeur Financiën

Mevrouw A.M.E. de Vries
Directeur Stations en Risicobeheer

Mevrouw M.E.F. Rintel
Directeur Operatie

De heer T.B. Smit
Directeur Commercie & Ontwikkeling

